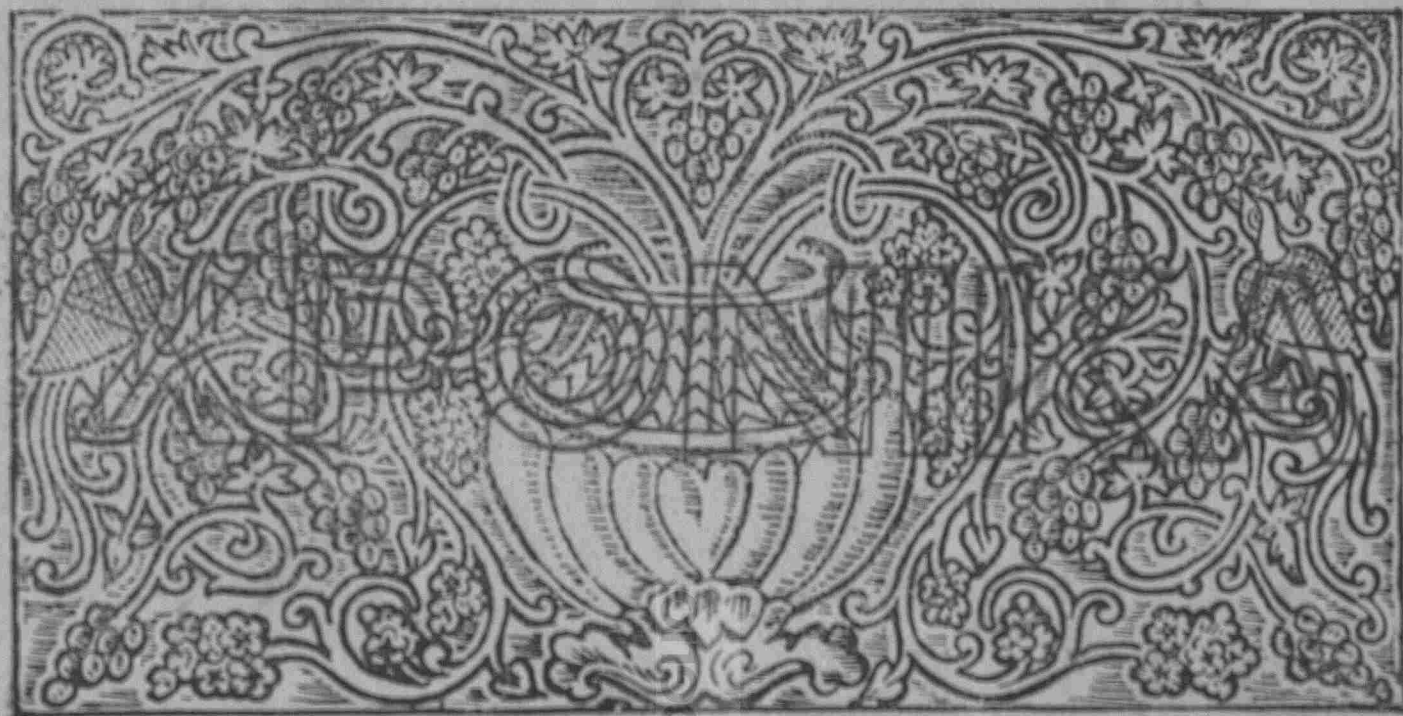

ΗΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ Κ ΤΕΧΝΗΣ

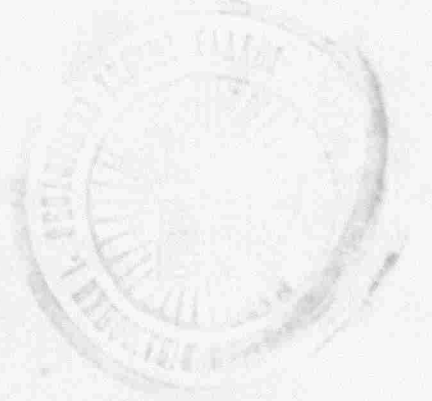
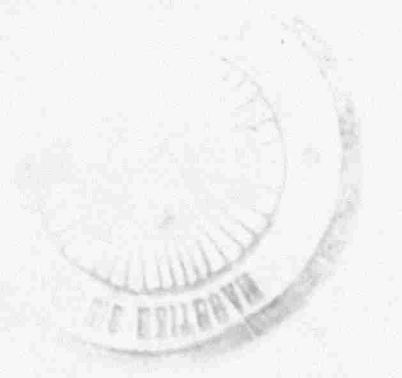

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ

Α. ΑΛΖΑΡΙΔΗΣ
ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΜΠΕΡΤ
ΝΙΚΟΣ ΦΡΑΜΠΑΣΧΑΛΗΣ
Χ. ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΟΣ
ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ
Α. ΠΡΩΤΟΠΑΤΗΣ
ΑΝΤΡΕΑΣ ΒΕΡΑΝΗΣ

Γ. Σ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΑΣ
ΠΩΛ ΒΑΛΕΡΥ - Γ. Σ. Π.
ΤΑΪ-ΤΙΝΟΣ
ΑΛΧΗ
ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΛΜΑΣ
ΦΑΙΚ ΒΑΥΣΑΙ - Ν. ΗΛΤΚΟ

SISMANOGLIO
MEGARO

ΣΠΟΥΔΗ

Α. ΛΑΖΑΡΙΔΗ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Παθ. Β Χρ.Α'.—'Αρ 3, Αύγουστος 1945

Γ Ο Ν Η

Πέρνει τὸ σπόρο τὸ γερὸ τ' ἀγέρι
καὶ τὸ φέρνει
πάνω στὰ χαλασμένα κάστρα τὰ παλιά.
Κι' ἐκεῖ, λές, μὲ φροντίδα στοργική,
μέσ στις ρωγμές τὸν ἀποθέτει.
Καὶ μέσα κεῖ,
μὲ τὶς δροσιές μὲ τὴ βροχή,
στοῦ ἡλίου τὶς ἀχτίδες τὶς πυρές,
ὁ σπόρος ὁ γερός ριζώνει,
πάνω στὰ χαλασμένα κάστρα
θεμελιώνει.

Κι' ἐκεῖ
μέσ στὰ χαλάσματα καὶ στὶς ρωγμές,
στήσανε τὰ πουλιὰ φωλιές,
καὶ μέσα στὴ ζεστὴ φωλιά,
μιὰν ἀρμονία νοιώσαν τὰ πουλιὰ
καὶ ζευγαρώσαν.

Κι' ὁ γόνιμος ὁ σπόρος στὶς ρωγμές φουντώνει,
πάνω στὰ χαλασμένα κάστρα
γιγαντιώνει.

Ὅλο μεστώνει ὁ σπόρος ὁ γερός,
κάτω ἀπ' τὸ γαληνεμένο θόλο,
ἀπ' τ' ἀσημένια κάτω τ' ἄστρα.

Κι' ἐκεῖ μὲς στὴ φωλιά,
 πὸ μὲ λατρεία σμίξαν τὰ πουλιά,
 τώρα,
 τὴν ἀγιασμένη τούτην ὥρα,
 μὲ τοῦ γονιοῦ τὴν ἔγνοια,
 τ' αὐγά,
 στολίδια φαρφουρένια,
 τὸ τσόφλι τους νὰ σπάσει περιμένουν,
 γιὰ νὰ φανεῖ στὸ θεῖο φῶς
 ὁ τρυφερός ὁ νεοσσός,
 μὲ τὸ μικρό του κεφαλάκι,
 τὸ ράμφος, τὰ ματάκια σὰν τὶς χάντρες,
 πὸ σάμπως,
 λὲς καὶ κυττοῦν ἐκστατικά,
 τὸν κόσμον τὸν ἀπέραντο
 σ' ὄλο τὸ μαγικό του θάμπος.

Χρόνια πὸν ἀφήσανε τὶς πολεμίστρες πιά οἱ ἄντρες
 κι' οἱ ματωμένοι ἀνθῆσαν προμαχῶνες.
 Ξεχάσανε τὰ ὄπλα καὶ τὸ μίσος.
 Ἔχουν κρυφὴ χαρὰ
 τοὺς πλούσιους ἀμπελῶνες
 Ἔχουν φροντίδα τὴ σπορά,
 καὶ τραγουδοῦν λυπητερά
 καὶ λέν, γιὰ τ' ἄπραγα τὰ χρόνια
 πὸν τ' ἀφησαν καὶ χάθηκαν
 σὲ μιὰ κακόβουλη μονὴ
 καὶ στεῖρα γνώμη.
 Καὶ τραγουδοῦνε μὲ χαρὰ,
 τὴ μάννα Γῆ μὲ τὴ στοργή,
 τὴ γῆ τὴν καρποφόρα,
 πῶχει τὸν κόλπο ἀστείρευτο,
 σ' ὅποια κι' ἂν λάχει συμφορὰ,
 γιὰ νὰ κρατεῖ τὴν ἀχραντὴ γονή,
 τὴ ρίζα γιὰ νὰ τρέφει τὴ βαθειὰ
 τὴν ἀκατάλυτη καὶ τὴν ἐλπιδοφόρα

● ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΜΠΕΡΤ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΑΡΩΜΑ ΕΡΩΤΙΚΟ

Ἄκουσα νὰ μιλοῦν γιὰ τὴν κόρη τῆς καινούργιας γειτόνισσας πὸν νοίκιασε πρὸ λίγες μέρες τὸ ἀντικρυνό μας σπίτι.

— Περὶεργος τύπος κοριτσιοῦ.

— Περὶεργος; Τὶ δηλοδὴ γιὰτὶ εἶναι περὶεργος, ρώτησα. Ρώτησα ὄχι τόσο γιὰ νὰ μάθω τὸ εἶδος τοῦ χαρακτήρα της, ἀλλὰ γιὰ νὰ μακραινῆ ἢ ὁμιλία γύρω σ' αὐτὸ τὸ κορίτσι, πὸν κάτι παράξενο θαρρεῖς μὲ τραβοῦσε κοντὰ του.

Ἡ θεία μου πὸν ὡς τότε μιλοῦσε μὲ τὴ μάνα μου, γύρισε καὶ μὲ κύτταξε.

— Τὴν εἶδες ἐσὺ καθόλου, μίλησες μαζί της;

Εἶπα, ὄχι, ὅσο μποροῦσα ἀδιάφορα, μὰ τὴν εἶχα δεῖ, τὴν εἶδα τὴν ξεύρω, ὅμως γιὰτὶ βιάστηκα νὰ πῶ ἐκεῖνο τὸ ὄχι. Ὑστερα ἡ θεία μου ἀφοῦ μὲ κύτταξε στὰ μάτια, ἀλλάξε κουβέντα. Μπορεῖ ἴσως γιὰτὶ δὲν εἶχε νὰ πεῖ τίποτ' ἄλλο, μπορεῖ ἀκόμα νὰ τῶκαμε κ' ἐπίτηδες. Ποιὸς ξεύρει

Ἔσκυψα πάλι στὸ βιβλίον πὸν διάβαζα, δείχνοντας ἔτσι πὸν μοῦ ἦταν ἀδιάφορο ἂν μιλοῦσαν γι' αὐτὴν ἢ ὄχι, μὰ κατὰ βάθος μιὰ λύπη μὲ συνεπῆρε πὸν ἡ κουβέντα τῶν γυναικῶν γύρησε σ' ἄλλο θέμα.

Τὸ πρῶτὸ φεύγοντας γιὰ τὴ δουλειά, ἔριξα μιὰ ματιὰ στὰ παράθυρά της. Ἦταν ἀκόμη κλειστά. Τὸ βράδι γύρησα πρὸ νωρὶς καὶ γι' αὐτὴ μου τὴ βία προσπάθησα νὰ

δικαιολογηθῶ σὰ νὰταν ἀπόλυτη ἀνάγκη.

Ὑστερα νόμισα πὸν ὅλα στὸ γύρω ἐμένα ἔβλεπαν. Καὶ τὸ σπίτι της ἀκόμη μοῦ φάνηκε πὸν ἦταν τρύπιο κι' ἀπ' ἐκεῖ μέσα ὄλοι ἐμένα παρακολουθοῦσαν.

«Γιὰτὶ αὐτὸς γύρησε ἀπόψε τόσο νωρὶς;» Κ' ἐνῶ ὁ σκοπὸς μου ἦταν νὰ σταθῶ στὴν ἐξώθυρα πῆγα καὶ χῶθηκα πίσω σ' ἓνα δωμάτιο, σκαλιζοντας παλῆα χαρτιὰ μὲ μιὰ γελοία σπουδὴ. Ἔτσι κόντεψα νὰ νομίσω πὸν πραγματικὰ κάτι γύρευα ὡς πὸν ἄκουσα νὰ μὲ φωνάζουν καὶ μαζί ὁμιλίες καὶ γέλια στὴν πόρτα μας. Κάτι μοῦλεγε πὸν ἦταν κ' ἐκεῖνη μέσα σ' ὄλους πὸν μιλοῦσαν, μὰ δὲν ἔτρεξα. Περὶεργα νὰ μὲ φωνάζουν μιὰ ἀκόμη. Ἔτσι περὶεργα νόμιζα, πὸν ἡ βία μου νὰ φαινότανε ἔνοχη, κι' ἀκόμη θαρρεῖς κ' ἤθελα νὰ τὴν τυραννήσω πὸν ἐξ αἰτίας τὴ πῆγα καὶ χῶθηκα σ' ἐκεῖνο τὸ δωμάτιο σὰν νὰ μοῦφταιγε τὸ κορίτσι.

— Χαίρετε κύριε.

Ἡ φωνὴ της. Γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἄκουα. Ἦταν κι' αὐτὴ παράξενη, ἀπαλὴ καὶ κάπως τραγουδιστὴ. Τὸ πρόσωπο της ἦταν ἤρεμο γλαστὸ κ' ἔδειχνε ἀπόλυτη ἄνεση ὅσο μιλοῦσε.

Πρὶν ἀπαντήσω, ἡ μητέρα μου φρόντισε νὰ ἐξηγήσει.

— Ἡ δεσποινὶς ἀπ' ἐδῶ εἶναι κόρη τῆς κυρίας πὸν κάθεται ἀπέ-

ναντί μας.

Τέλος πάντων είπα, αυτές ή παλές γυναίκες έχουν τὸ δικό τους τρόπο νὰ παρουσιάζουν. Ἔτσι ὁμως ὅπως τὸ είπα, πῆρα χωρὶς νὰ θέλω στάση ἐπισημότητας πὸν ἔφερα γύρω μιὰ ὀχληρὴ οἰωπὴ Ἔστερα συστήθηκα.

— Γεώργιος Γρουπαῖος. Καὶ ἦταν ἡ ἰδὴ ἀνόητη σύσταση πὸν ἔκαμα στὴ ζωὴ μου καὶ ὡς ὕφος ἀκόμη. Γιατὶ ποτὲ δὲν παρουσιάστηκα ὡς «Γεώργιος» ἀλλὰ Γιώργος ἡ ἀπλᾶ μόνο Γρουπαῖος. Καὶ δὲ φτάνει αὐτὸ, ἤρθε νὰ παρασταθεῖ ἓνα ἑλαφρὸ κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ της κι' ἓνα λεπτὸ χαμόγελο ἐπιείκειας ἔτσι σὰν νὰ μοῦλεγε «Μπράβο μικρὲ μου ὠραῖα μᾶς τὰ εἶπες.»

— Λοιπὸν Κύριε Γεώργιε μοῦ εἶπε πάντα μὲ τὸ ἴδιο χαμόγελο, θὰ σᾶς βάλω σ' ἓνα μικρὸ κόπο.

Αὐτὴ ἡ κυρία σκέφτηκα μὲ θυμὸ δὲ «χαίρει πολὺ» πὸν μὲ γνώρισε; Ἔτσι κάμει ὁ κόσμος, τρόπος ἦταν αὐτός; Κι' ἀμέσως μὲ συνεπῆρε μιὰ ἐπιθυμία νὰ βάλω τὰ χέρια στὶς τσέπες καὶ νὰ τῆς μιλήσω ξέσκεπα σὰν ἀντρας χορτᾶτος ἀπὸ κόσμος καὶ γυναῖκες.

— Πῶς σὲ λένε κοπέλα μου, δὲ λὲς τ' ὄνομα σου ἀφοῦ ἐγὼ σοῦ είπα τὸ δικό μου; Μὰ πού νὰ τὰ καταφέρω. Μόλις ἄρχισε νὰ μοῦ μιλεῖ κ' ἔγινα πάλι τὸ πρόθυμο γειτονόπαιδο πὸν πρόκειται νὰ τὸ στείλουν σὲ κάποιον θέλημα. Τὸ μόνο πὸν κατώρθωσα ἦταν νὰ πειστῶ πῶς είχα κοκκινίσει, δείχνοντας μαζὺ μιὰ κατάδηλη προθυμία νὰ τῆς φανῶ χρήσιμος.

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα ἴδρωσα, κουράστηκα μὲ κίνδυνο νὰ τσακιστῶ πέφτοντας ἀπ' τὴ σκέπη τοῦ σπιτιοῦ μας, γιὰ νὰ δέσω τὴν ἄκρη

μᾶς ἀντένας. Καὶ νᾶταν αὐτὸς ὁ μικρὸς ὁ κόσμος πὸν θὰ μ' ἔβανε;

Ἦταν ἐκείνη τὴν ἐπὶ κίνδυνη ἀκροβασία τὴν δημιούργησα μόνος μου. Στὴν πραγματικότητα θὰ τραβοῦσα τὴν ἄκρη κάποιου σύρματος ἀπ' τὸ παράθυρό μου. Αὐτὸ μόνο εἶχε ζητήσῃ ἀπὸ μένα. Ὡστόσο κατέβηκα ὅσο μποροῦσα πὸν ἀξιόπρεπα. Ἐπὶ τέλους. Τί, ἔκαμα καμμιά μεγάλη δουλειὰ μήπως; Αὐτὸ προσπαθοῦσε νὰ δείξει τὸ ὕφος μου.

Ἐκείνη περίμενε κάτω στὸ δρόμο.

— Κουραστήκατε, μοῦ εἶπε, εὐχαριστῶ πολὺ.

Κι' ἀμέσως μᾶς προσκάλεσε στὸ σπίτι της γιὰ τὴν ἄλλη μέρα τὸ βράδυ.

— Ἦθελουμε πολὺ κόσμος μοῦ εἶπε. Εἶμαι βέβαιη πὸν θὰ ἔρθετε δὲν εἶν' ἔτσι; Καὶ φεύγοντας μοῦδωσε αὐτὴ τὴν φορὰ τὸ χέρι της.

Δὲ θὰ πάω είπα μόλις ἔφυγε. Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ εἶναι βέβαιη πὸν θὰ πάω. Δὲ θὰ πάω κι' ἄς περιμένει ὅσο θέλει. Μὰ τὸ βράδυ ἄρχισα νὰ κοιμηθῶ, ἡ νύχτα μάκραινε καὶ ξύπνησα ξημερώματα. Στὴ δουλειὰ ἡ μέρα ἀτέλειωτη. Ἔνα «δὲ θὰ πάω» ἑκατὸ φορὲς ἴσως εἰπωμένο μοῦ εἶχε ζαλίσει τὸ μυαλό, — Προσπάθησα νὰ δώσω στὴν ἀπόφασή μου αὐτὴν τελεσίδικον χαρακτήρα καὶ στὶς ἔξη ἀκριβῶς κτυποῦσα τὴν πόρτα της ἔχοντας ἀνακαλύψει ἄξαφνα μιὰ σπουδαία δικαιολογία γι' αὐτὴ τὴν γελοία μεταστροφή.

— Περιᾶστε κύριε ἐπάνω.

Ἦταν μιὰ γυναικεία φωνὴ ξένη Ἄγνωστη. Μιὰ τέτοια λύπη μὲ συνεπῆρε, πὸν πρέπει νὰ φάνηκε ἀμέσως ἀπ' τὸν τρόπο πὸν χαιρέτησα σὰ νὰ πῆγαινα σὲ κηδεῖα.

Ἦσως νὰ περιμένει στὸ κεφαλόσκαλο είπα καὶ προσπάθησα νὰ συγκεντρωθῶ. Μὰ κατὰ βάθος ἄν ἦταν εὐκολο θὰ γυρνοῦσα πίσω καὶ θ' ἄφευγα. — Καὶ νὰ πὸν χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω τὴν ἔνοιωσα ἀντίκρου. Ἄν πῶ πῶς τὴν είδα θὰταν ψέμα, τὴν ἔνοιωσα ἦταν ἐκείνη ἡ χθεσινὴ αὐτὴ τὴν φορὰ μὲ ἄσπρο φῶρεμα τὸ ἴδιο ἀνάστημα, ἡ ἴδια ἐπιβολή, ἡ ἴδια ἄνεση.

— Εἶστε πολὺ καλός, μοῦ εἶπε γιὰτὶ ἤρθατε. Σᾶς περίμενα.

Ἐγὼ τί είπα; Ἦσως ἓνα ἀστεῖο καὶ κοινὸ «καλησπέρα σας.» Ἔστερα μπῆκα στὴν αἴθουσα πὸν μοῦδειξε μ' ἓνα εὐστροφο κούνημα τοῦ χεριοῦ.

Ἐκεῖ μὲ τὴν πρώτη ματιὰ ζήτησα νὰ βρῶ τὴν μητέρα μου σὰν νὰ ζητοῦσα τὴν προστασία της καὶ μόλις τὴν ἀνεκάλυψα πῆγα καὶ κάθησα δίπλα της. Ἦταν τὸ μόνο πρόσωπο πὸν γνώριζα. — Ἔστερα προσπάθησα νὰ ξανάβρω τὸν ἑαυτό μου καὶ σιγὰ σιγὰ κατόρθωσα νὰ ξεχωρίσω πρόσωπα καὶ πράγματα. Σὲ μιὰ στιγμὴ θυμήθηκα πῶς μπαίνοντας εἶχε φωνάξει ἐκείνη τ' ὄνομα μου καὶ ζήτησα νὰ βρῶ ποιὸς ἀπ' ἐκεῖ μέσα μὲ εἶχε προσέξει. Κανείς ὄλοι ἦταν, ξένοι ἀδιάφοροι, ψυχροί. Τότε εἰστήκα πὸν δὲν εἶμουν ἀπ' τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα πὸν προκαλοῦν ἄμεση ἐντύπωση μόλις πατήσουν τὸ πόδι τους σ' ἓνα σαλόνι.

Ἐκείνη τὴν ἔχασα ἡ δὲν τὴν ἔβλεπα.

Οἱ ἄλλοι ὄλοι μιλοῦσαν σὰν νᾶταν σπίτι τους. Ἡ φωνὴ κάποιου ἐκεῖ μέσα κυριαρχοῦσε, ἓνα ὄνομα ἀκουότανε «Μάκη! κύριε Μάκη μιὰ στιγμὴ.»

Νὰ ἓνας ἄνθρωπος εὐτυχῆς εἶ-

πα. Ὁλος ὁ κόσμος αὐτὸν βλέπει, αὐτόνα φωνάζει Αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἥρωας τῆς ἡμέρας. Ἀνακάλυψα ἔπιπλα στὸ γύρω πὸν ὡς τότε δὲ τὰ ξεχώριζα ἀπ' τὸν κόσμο καὶ σὲ μιὰ γωνιὰ ἓνα κομψὸ ραδιόφωνο εἶχε σχεδὸν κατατοπισθεῖ.

Σὲ λίγα λεπτὰ ὄλος ἐκεῖνος ὁ κόσμος ἄρχισε νὰ χορεύει, ἐπίσημα, τυπικὰ ἔτσι ὅπως γίνεται στὴν ἀρχὴ κάθε τέτοιας συγκέντρωσης. Αὐτὴ ἡ ξαφνικὴ κίνηση μοῦφερε τὸ ξεκούρασμα τὴν ἄνεση πὸν μοῦλεπε ὡς τότε... Καὶ νὰ πὸν βρέθηκε γιὰ δεύτερη φορὰ μπροστά μου.

— Σεῖς κύριε δὲ χορεύετε; Τί κατάσταση εἶναι αὐτὴ σηκωθεῖτε ἐπάνω νὰ δῶ! Τὴν είδα νὰ σκύβει κ' ὕστερα νὰ μὲ πιάνει ἀπ' τὸ χέρι.

— Ξάνη, ἔλα νὰ χορέψεις μὲ τὸν κύριο. Κ' ὕστερα γυρνώντας σ' ἐμένα:

— Μὴ νομίζετε πὸν δὲν ξεύρω νὰ διαλέξω, θὰ τὸ δῆτε καὶ μόνος σᾶς. Καὶ μ' ἓνα ἄλαφρὸ κτύπημα στὸν ὤμο, σὰν νᾶθελε νὰ μὲ ξυπνήσει ξανάφυγε.

Εἶχε ὁ τρόπος της τὸ ὕφος καὶ τὴν χάρη πὸν σκορπᾶν οἱ ἀδελφὲς τῶν νοσοκομείων γύρω τους, μὰ πὸν δὲν εἶναι γιὰ ἓνα μόνο ἄρρωστο ἀλλὰ ἡ ἴδια γιὰ ὄλους. Ἐγὼ τὰ λόγια της τὰ μετάφρασα ἔτσι:

Τί κάθεσαι ἀγαπητέ μου καὶ συλλογιέσαι. Εἶναι τόσο εὐκολο ἓνα κορίτσι νὰ τρελλαθεῖ ἀπὸ ἔρωτα γιὰ ἓνα παιδί σὰν κ' ἔσένα μόνο ἐπειδὴ τῆς κρέμασες μιὰ ἀντένα; Τί κατάσταση εἶναι αὐτὴ. Σήκω λοιπὸν νὰ χορέψεις.»

Καὶ τῶριξα στὸ χορὸ μὲ τὸ κορίτσι πὸν στριφογύριζε μαζὺ μου ἀφήνοντας τὰ μαλιά της νὰ μοῦ χαϊδεύουν τὸ πρόσωπο. — Ἦταν ἓνας τύπος μοντέρνου κοριτσιοῦ.

Μήπως άραγε είμουν άστείος έτσι με τόση σοβαρότητα πού χόρευα — Είδα τὸ πρόσωπό της. Ωραία μάτια καὶ τὸ στόμα, ἔτσι λίγο ανοιχτὸ ἔδειχνε κάποια λαχτάρα. Σκέφτηκα ὅτι ἔπρεπε κάτι νὰ πῶ καὶ τῆς εἶπα πὼς χόρευε ὠραία. Τὶ κοινοτυπία! Τὸ κορίτσι ἀρκέστηκε νὰ χαμογελάσει. Αὐτὸ ἦταν ὅλο. — Ὑστερα μὲ μόλις τελειώσαμε ἀκουσα ἕνα μελωδικὸ «εὐχαριστῶ» καὶ μετὰ τὸ δεύτερο χορὸ βρέθηκα κοντά της. Μοῦ μιλοῦσε καὶ τὴν ἀκουα. Μὲ ρώτησε ἂν εἶμουν μαθητῆς ἢ ἐργαζόμουν.

— Μοιάζω τόσο πολὺ μὲ μαθητὴ τῆ ρώτησα μὲ κάποιο πείσμα;

Φάνηκε λίγο σὰν σαστισμένη. Ἴσως νὰ σκέφτηκε: «Πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς μαθητῆς γιὰ νὰ εἶναι κοιμισμένος;» Ὑστερα εἶπα.

— Ξεύρετε πού δυὸ φορές σὰς ρώτησα κάτι καὶ δὲν ἀπαντήσατε;

Μάσησα κάτι σὰν δικαιολογία. Εἶμουν τόσο ἀφηρημένος ψάχνοντας ἐπίμονα μὲ τὰ μάτια νὰ βρῶ τὴν ἄλλη πού τὸ κορίτσι ξέσπασε σὲ παρᾶξενο γέλιο.

— Μὰ τί παθαίνετε, μήπως θέλετε νὰ βγεῖτε ἔξω μοῦ εἶπε μὲ μιὰ ξαφνικὰ καλωσύνη.

Μιὰ μεγάλη ταράτσα ἔζωνε τίς δυὸ πλευρὲς τοῦ σπιτιοῦ. Θαρρεῖς καὶ κάτι μοῦ φώναζε πὼς ἂν ἔβγαινα ἐκεῖ, αὐτὸ τὸ κορίτσι θὰ ἐρχότανε βρῖσκοντας κάποια ἀφορμὴ.

Ἴσως ἀκόμη ἐπειδὴ ποθοῦσα κάτι τέτοιο νὰ νόμιζα πὼς πραγματικά θὰ γινόταν ἔτσι. Ὅσῳ βρέθηκα στὸν ἀνοιχτὸ ἀέρα καὶ δὲν ἄργησα ν' ἀκούσω πίσω μου τὴ φωνή της.

Μὲ τρομάξατε εἶπε. Εἰστε πιὸ καλά τώρα;

Δὲ μίλησα. Δὲ ξεύρω γιατί φαν-

τάστηκα πὼς ἐκείνη τὴ στιγμή εἶμουν ὁ κατακτητῆς καὶ σὰν τέτοιος πὼς ἔπρεπε κάτι νὰ κάμω ἂν δὲν ἠθελα νὰ φανῶ γελοῖος ἔτσι ἀκουμπισμένος στὰ κάγκελα χωρὶς νὰ μιλῶ. Μιὰ ἐλαφρὴ μυρωδιὰ σὰρκας καὶ λεπτοῦ ἀρώματος μοῦ φερε κάποιο ρίγος. Γύρισα καὶ τὴν εἶδα. Ἦταν τόσο κοντά μου πού ἔχασα ἄθελα κάθε συναίσθηση τόπου καὶ σκέψης.

— Μὰ τί κάμετε μοῦ εἶπε ξεφεύγοντας ἀπ' τὰ χέρια μου, ἂν σὰς δεῖ κανεὶς; Καὶ ἡ διαμαρτυρία ἐκείνη ἦταν τόσο ἄτονη πού μόλις ἀκούστηκε.

Ποιὸς θάβλεπε μὲς τὸ σκοτάδι.

Δὲν ἐπιχείρησα νὰ δικαιολογηθῶ, τὸ ἐγκρίρημα ἐκείνο μοῦ φάνηκε μαζὺ σὰν ὑποχρέωση καὶ ἐγκλημα.

Μὰ ἔτσι λοιπὸν ἀρπάζουν τὰ κορίτσια καὶ τὰ φιλοῦν; Ἔτσι ἄραγε πρέπει νὰ γίνεται; Κ' ἡ βεβαιότητα πὼς δὲ θάβρισκα τόση τόλμη γιὰ νὰ φερθῶ τὰ ἴδια στὴν ἄλλη μ' ἔπεισε πὼς τὸ κορίτσι ἐκείνο ἦταν εὐγενικὸ καὶ καλόκαρδο μὰ ὁλότελα ξένο.

Πᾶμε μέσα μοῦ εἶπε ἤρεμα, δὲν πρέπει νὰ μᾶς βροῦν ἐδῶ...

Μέσα φωνὲς καὶ δυνατὰ γέλια. Ἐκεῖνος ὁ κύριος Μάκης ὀργιάζε. Τὸ φῶς μοῦ θάμπωσε τὰ μάτια.

Ἐνας ζεστὸς ἀέρας μοῦ κοίψε σχεδὸν τὴν ἀναπνοή.

Τὸ θῦμα τῆς ταράτσας χάθηκε. Εἶπα σὰν νὰ μιλοῦσα σὲ κάποιον «πρέπει νὰ φεύγω» καὶ ἔψαξα μιὰ ἀκόμη νὰ βρῶ τὴν ἄλλη. Κάποτε γνώρισα τὸ ἄσπρο τῆς φόρεμα τριγυρισμένος ἀπὸ ἀγνώστους. Ἐκείνη ἦταν, θὰ φύγω κυρία μου, θὰ φύγω ἄνετα καὶ ἀκόμη θὰ δεῖς ὅτι αὐτὸ δὲ μοῦ κοστίζει τίποτα. Πῆ-

γα κοντά της.

— Ἀπὸ τώρα, μοῦ εἶπε μόλις ἀκουσε τὴν ἀπόφασή μου, γιατί τόσο γρήγορα;

Μήπως ἤξευρα γιατί ἔφευγα «τόσο γρήγορα.» Μοῦ φαινότανε πὼς αὐτὸς ὁ θεατριζμὸς τοῦ φευγιοῦ θὰ μὲ ξεχώριζε ἀπ' τοὺς ἄλλους, θὰ μ' ἴσωζε ἀπ' τὴν καταδίκη τῆς ἀφάνειας. Ἡ ὀλιγόλεπτη περιπέτεια τῆς ταράτσας εἶχε σβηστῆ ὁλότελα ἀπ' τὸ μυαλό μου. Ἦθελα ἀκόμη νὰ φύγω ἀπὸ μιὰ ἐγωϊστικὴ ἀξιοπρέπεια πού θιγότανε μπρὸς στὴν κυριαρχικὴ ἀνερση τῆς ἄλλης. Μὰ περισσότερο... Τὶ περισσότερο γιατί ἠθελα νὰ φύγω; Καὶ τέλος τὸ βρῆκα «Μὴ νομῖσεις κυρά μου ὅτι σ' ἀγάπησα τόσο πού νὰ μὴ μπορῶ νὰ ξεκολλήσω ἀπὸ δῶ μέσα.» Αὐτὸ ἦταν. Καὶ ἔξαφνα πέταξα ἕνα τέτοιο «χαίρετε» πού ἡ φτωχειὰ δὲν τόλμησε νὰ διαμαρτυρηθεῖ.

Κι' ἔφυγα... Ὁ ἀέρας τῆς νύχτας μὲ χτύπησε κατάμουτρα. Μιὰ μετάνοια ἀνάκατη μὲ ντροπὴ μοῦ πλάκωσε τὸ στήθος.

Ποιὸς μοῦ φταιγε; Ἔτσι διωχμένος ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου στάθηκα ἀκουμπισμένος στὴν ἐξώθυρα τοῦ σπιτιοῦ μας, ἴσως μιὰ ὥρα, ἴσως πολὺ περισσότερο ἀκόμη ἀπ' τὰ παράθυρα τῆς ἐρχότανε στ' αὐτιά μου φωνὲς ἀνάκατες μὲ γέλια. Πίσω ἀπ' τὰ κλειστὰ στόρια οἱ σκιὲς βρῖσκονταν σὲ διαρκὴ κίνηση καὶ προσπαθοῦσα μὲ κλειστὰ μάτια νὰ ξεχωρίσω τὴ φωνή της μὲς ἀπ' τίς δυνατὲς ὁμιλίες.

— Δὲ βαρέθηκες πιὰ παιδί μου νὰ στέκεσαι στὴν πόρτα;

Ἐνα ξάφνιασμα μὲ πάγωσε. Ἐ-

τσι ὅπως μὲ φώναζε ἡ μάνα μου ἀπὸ μέσα μοῦ φάνηκε σὰν ν' ἄρπαξε κάποιος ἀπ' ἐπάνω μου μὲ μιᾶς ὅλα μου τὰ ρούχα καὶ μ' ἄφησε ντροπιασμένο. Μαζεύτηκα. Ἐκλείσα ἀθόρυβα τὴν πόρτα καὶ κούρνιασα λίγα λεπτὰ ὕστερα στὸ κρεββάτι μου.

Τὴν ἄλλη μέρα ἴσως ἀπ' τὸ ἀγιάζι τῆς νύχτας καὶ τὴν αὐπνία μὰ πιὸ πολὺ ἀκόμη ἐπειδὴ τὸ εὐχόμουν καὶ τῶθελα, εἶμουν ἄρρωστος. Κ' ἔμεινα στὸ κρεββάτι μόνο μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ ἐρχότανε νὰ μὲ δεῖ... Ἦταν ὁ τελευταῖος πόθος πού προσπαθοῦσα ἀνώφελα νὰ πνίξω μέσα μου.

— Δὲν ξεύρετε δεσποινίς, πού στάθηκε τόση ὥρα μ' ἐκείνο τὸ ἀγιάζι στὴν πόρτα ἔτσι ἰδρωμένος, τῆς εἶπε ἡ γρηὰ ὅταν τὸ βράδυ τῶμαθε καὶ ἦρθε νὰ μὲ δεῖ.

— Μὰ τί λὲς τώρα τῆς φώναξα, τί λὲς σῶπα!

Τὸ κορίτσι μὲ κύτταξε ψάχνοντας στὰ μάτια μου μὲ μιὰ ἔντονη προσπάθεια νὰ θυμηθεῖ... Ἴσως νὰ νοιώσει κάτι. Μιὰ ἀφθαστὴ χαρὰ πλημμύρισε μέσα μου. Μπορεῖ ἐπὶ τέλους κάτι νὰχε καταλάβει ἀπ' τὸ κρῦφιο μου αἶσθημα. Μὰ στὸ τέλος εἶπε μὲ κάποιο πονηρὸ γέλιο...

— Ἀφήστε τὸν κυρία μου, μὴν τὸν τυραννεῖτε περισσότερο γιατί μπορεῖ νὰ κρούσει καὶ στὴν... ταράτσα μας, δὲν εἶν' ἔτσι μικροῦλη μου;

Ὑστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ τελευταῖα λόγια γύρισα τὸ πρόσωπό μου ἀπ' τ' ἄλλο μέρος καὶ δὲν τὴν ξανακύτταξα ὡς πού ἔφυγε.

Γ Ν Ω Μ Ε Σ

‘Ο άνθρωπος που υπέφερε δὲ μπορεί πιά νὰ εἶναι αὐθόρμητος (φυσικός *sponané*) γιατί ἡ ὀδύνη (ὁ πόνος) τὸν ἔκαμε πολὺ εὐαίσθητο καὶ εὐερέθιστο. Ἡ εὐερέθιστία συχνὰ νομίζεται ἀπὸ τὴν πλειονοψηφία κακία, γι’ αὐτὸ ὁ εὐερέθιστος προσπαθεῖ νὰ διορθωθεῖ καὶ ἀκριβῶς σ’ αὐτὴ τὴν προσπάθεια χάνει τὴν ἀρχικὴ φυσικότητα τοῦ χαρακτήρα.

Τὸ κορύφωμα τῆς ἐπιτυχίας ἐνὸς καλλιτέχνη καὶ γενικὰ ἐνὸς διανοουμένου εἶναι νὰ ἐπαινεθεῖ ἀπὸ τοὺς ἀντιφρονούντες καὶ ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους του.

Τὸ κορύφωμα τῆς ἐπιτυχίας στὸ ἐπαγγελματικὸ στάδιο ἐνὸς βιοπαλαίστη εἶναι νὰ κατορθώσει νὰ γίνῃ ἀπαραίτητος καὶ ἀναντικατάστατος.

Ἡ δυσκολία (γιὰ νὰ μὴ πῶ ἡ ἀδυνατότητα) νᾶχει κανεὶς ταυτόχρονα περισσότερες σχέσεις (φιλικές ἢ καὶ ἐρωτικές) σὲ πολλοὺς προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ συμπεριφορᾶς γιὰ κάθε νέα σχέση ἀπέναντι τῶν προηγουμένων.

Ἐνα αἰσθημα. ἢ ἕνα διανοητικὸ ψυχικὸ περιεχόμενο καθάρια, θεμιτὸ καὶ ἀκόμα ἅγιο, μὲ τὸν καιρὸ γίνεται τυραννικό, ἕνα μεγάλο ἐμπόδιο στὸν ἄνθρωπο ποὺ θέλει νὰ ἐκταθεῖ, ν’ ἀποκτήσῃ νέα πείρα καὶ γενικὰ ποὺ θέλει νὰ ζήσει ἐντονότερα (μιά ἐντατικὴ ζωὴ).

Γιατὶ στὴν ψυχικὴ - διανοητικὴ στατικὴ (*uni formité*, ὅπως καὶ σ’ ἐκείνη «τοῦ περιβάλλοντος») ἡ δημιουργικότητα εἶναι πολὺ περιορισμένη. Ἄν τίθετα ἡ δημιουργικὴ παραγωγὴ τόσον εἶναι πὺρ γόνιμη, ὅσο πὺρ ρευστὸ εἶναι τὸ ψυχικὸ περιεχόμενο, ἰδιάφορα ἂν ἀποτελεῖται ἀκόμα καὶ ἀπὸ φωτοσκιάσεις τῆς ἠθικῆς ἢ τοῦ αἰσθήματος.

‘Οπότεν ὁ ἐγωϊσμός καὶ ἡ ὑπερηφάνεια ἐνὸς ἀνθρώπου φθάσουν στὸ σημεῖο ὥστε νὰ ἐμποδίζουν τὴν ἐκτέλεση ἀτηγορευμένων πράξεων ἢ τὴν ἱκανοποίησιν ἀθεμίτων ἐνστίκτων, ἀπὸ φόβο κοινωνικῆς ἢ ἰδιωτικῆς ἐπιπληξῆς, τότε αὐτὸς ὁ ἐγωϊσμός καὶ αὐτὴ ἡ ὑπερηφάνεια ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ συγκαταριθμηθοῦν στὸ βασίλειο τῶν ἀρετῶν.

EMOTION PARTY

Μιλήσατε κύριοι γιὰ ποίηση.
Ἦχοι καὶ στίχοι ἀκολούθησαν
καὶ ῥίγη
κι’ αἰσθητικὲς συσπάσεις.
Ἐνα κουτὶ τσιγάρα τῶν 30
ξεδίπλωσε τὴν ἀτμοσφαῖρα
σὲ πτυχώσεις
γαλανές, νοχελικές,
αἰωρούμενες, ἀστάθμητες.
Ἐνα κουτὶ τσιγάρα τῶν 30
κι’ ἐκάλυψε τὰ πάντα
τῆς φυγῆς ἢ οὐρανοθάλασσα.

Βέβαια κάποιος ἀπὸ σᾶς
ἀσφαλῶς θὰ ἐκίνησε
μὲ τὸ μετάλλιο ἐκεῖνο πλοῖο
τοῦ γραφείου,
τὸν κύκλο τοῦ πεζοῦ του βίου
νὰ διασπάσει.
Ἀκολούθησε μετὰ
γενναία χρῆση
τῶν σπασιαλιτῶν τοῦ πάθους.
‘Ο κ. Α. μὲ τὰ πλοῖα
‘Ο κ. Β. μὲ πορεία
‘Ο κ. Γ. στοχασμὸς στυγνὸς
καὶ οὕτω καθ’ ἑξῆς.

‘Ο μετρητὴς
τοῦ μεθυστικοῦ παρόντος
μαρμάρωσε δεόμενος,
στὴ ρωμαντικὴν ἰκετήρια στάση
τῶν δύο παρὰ δέκα
συμπληρώνοντας
τὴν αἰσθητικὴ συνωμοσία τῶν πάντων.

Τέλος
μέσ’ στὴν ἀπόλυτη
αἰσθητικὴ μακαριότητα
καὶ μὲ διάφορες
ἠχητικὲς, φωτιστικὲς σκηνοθεσίες
καὶ μὲ ἐμβρυεῖς χειρονομίες
ἐθίγη καὶ ἡ τωρινὴ πραγματικότητα.
(Θεέ μου, τὶ πεζότης!)

ΕΞΑΜΕΤΡΟΣ Ἡ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΣΥΛΛΑΒΟΣ; ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Στὸ τελευταῖο φύλλο τῶν «Χρονικῶν» ὁ κ. Θ. Ζέρης παρουσιάζει τὴν μετάφρασή του ἀπὸ τὰ εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου σὲ τονικὸ δακτυλικὸ ἑξάμετρο. Ἄν δὲν κάνω λάθος μάλιστα, ὁ κ. Ζέρης, πού εἶνε πολὺ νέος ἀκόμα, παρουσιάστηκε στὸ περιοδικό μας μὲ παρόμοιαν ἐργασία ἀπ' τὸν Τυρταῖο. Παρουσιάζεται μὲ λογοτεχνικὰ καὶ φιλολογικὰ ἐφόδια πού δὲ βρίσκουμε συχνὰ στὶς μέρες μας καὶ σὲ ὠριμότερους ἀνθρώπους ἀπὸ λόγου του. Σκοπός μου ὁμως δὲν εἶνε νὰ γράψω κριτικὴ ἢ ἐπαινο τῆς μεταφράσεως αὐτῆς.

Ὁ κ. Ζέρης δείχνει πόσο σοβαρὰ κ' ὑπεύθυνα πέρνει τὴ δουλειά του καὶ μὲ τὰ σχόλια πού τῆς δίνει γιὰ συνοδεία. Μαζὶ μὲ τὸ εἰδύλλιο πού δημοσιεύει γιὰ δείγμα τῆς, ἐνοιῶσε τὴν ἀνάγκη νὰ ἐξηγήσει τὶ ἐπιδιώκει μεταφράζοντας, πῶς τὸ ἐπιδιώκει καὶ δικαιολογεῖ μὲ περισσότερην ἐπιμονὴ τὴν προτίμησή του γιὰ τὸ δακτυλικὸ ἑξάμετρο. Κι' ὡς ἐδῶ τὸ πρᾶγμα πῆγαινε καλά. Δὲν εἶνε πολὺς καιρὸς πού μᾶς βεβαίωσαν πῶς εἶνε δικαίωμα τῶν ποιητῶν νάχουν ὅλες τὶς πεποιθήσεις. Τὸ ὅτι ὁ σύγχρονος τονικὸς δακτυλικὸς ἑξάμετρος εἶνε ὠραῖο καὶ χρήσιμο μέτρο εἶνε κι' αὐτὸ μιὰ πεποίθησις ὅπως καὶ τόσες ἄλλες. Ἴσως μάλιστα μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ καὶ πεποίθησις ποιητικὴ. Τὸ ὅτι ὁ κ. Ζέρης μπαίνει σὲ τόσοις κόπους γιὰ

νὰ μᾶς ἐξηγήσει τὴν προτίμησή του θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ πάρουμε, τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς, καὶ σὰν ἀπολογία. Ὅμως κοντὰ σ' αὐτὸ καταδικάζει κι' ὅλας κάπως εὐκόλα, κάπως σύντομα κάπως παραπάνω περιφρονητικὰ ἐκείνους πού προτιμοῦν ἄλλο μέτρο γιὰ τέτοιες δουλειῆς καὶ συγκεκριμένα τὸ δεκάπεντασύλλαβο.

Ἐπειδὴ ἔτυχε νάχω ἐξετάσει κι' ἐγὼ λιγάκι τὰ νεοελληνικὰ μετρικὰ ζητήματα καὶ προπάντων σχετικὰ μὲ τὴν ποιητικὴν μετάφραση, κ' ἐπειδὴ ἴσια ἴσια στὸ ζήτημα αὐτὸ ἑξάμετρος ἢ δεκάπεντασύλλαβος, ἔχω φτάσει σὲ συμπεράσματα πού τυχαίνει νάνε ὁλότελα ἀντίθετα ἀπὸ τοῦ κ. Ζέρη, δὲ θέλησα νὰ περάσει ἢ εὐκαιρία χωρὶς νὰ τὰ ἐκθέσω.

Ἄς μὲ συγχωρέσει ὁ κ. Ζέρης ἂν πού καὶ πού μὲ καταπάρει ἢ φόρα κι' ὁ τόνος μου δὲν κρατηθεῖ σ' ὅλη τὴν ἐπιθυμητὴ ἀντικειμενικότητα, ἂν πειράξω, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, κάποια παρθενικὴ εὐθιξία, πού θὰ κρατᾶ, πιστεύω, ἀκόμα ἀνέγγιχτη. Δὲν τοῦ ζητῶ νὰ πάρει ἀπὸ τώρα τὶς ἀντιρρήσεις μου στὰ σοβαρά. Μ' ἀρέσει οἱ νέοι νάνε ἀποκλειστικοὶ στὶς προτιμήσεις τους καὶ βέβαιοι γιὰ τὸ ἀλάνθαστό τους. Τὸν παρακαλῶ μονάχα νὰ πιστέψει στὴν εὐλιχρινέστατη συμπάθεια κ' ἐκτίμησή μου, στὴν ἀγάπη μου. Ἴσως ὕστερ ἀπὸ χρόνια μὲ ξανανταμῶσει, ἐμένα ἢ τοὺς

συλλογισμούς μου, ὅταν θὰ τοῦχει περάσει ἢ πρώτη πίκια. Τότε θὰ τὸν καλέσω νὰ τὰ ποῦμε ξανά. Ἡ τοῦλάχιστο νὰ ξαναδιαβάσει ὅσα θὰ τοῦ πῶ σήμερα.

Ὅσο γιὰ τοὺς ἄλλους ἀναγνώστες τὸ ζήτημα εἶνε βέβαια τεχνικὸ καὶ βαρετό, τοῦλάχιστο γιὰ κείνους πού δὲ συνηθίζουν — καὶ τί καλά πού κάνουν — νὰ ρίχνουν ἀδιάκριτες ματιῆς στὰ παρασκήνια τῆς ποιητικῆς φαντασμαγορίας. Αὐτοὺς καὶ γιὰ τὴ δική τους καὶ γιὰ τὴ δική μου τὴν ἡσυχία θὰ τοὺς παρακαλέσω νὰ σταματήσουν τὸ διάβασμα ἐδῶ.

Ὁ δακτυλικὸς ἑξάμετρος, ὁ λεγόμενος καὶ ἡρωϊκὸς εἶνε ὁ πιὸ παλῆος ἑλληνικὸς στίχος, ὁ στίχος τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν. Εἶχε δηλαδὴ πρὶν γραφεῖ, αἰώνιον προφορικὴ ζωὴ. Γεννήθηκε μὲ τὸ τραγούδι. Τὴ ζωτικὴ δύναμις δίνει τέτοια καταγωγή σ' ἓνα στίχο θὰ μᾶς τὸ δείξει ἢ σταδιοδρομία του, ἀληθινὰ ἡρωϊκὴ. Τὸν καιρὸ τοῦ Θεοκρίτου, τόσους αἰῶνες ὕστερ ἀπ' τὴν ὁμηρικὴ ἐποχὴ, δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ ἦταν πιά καθαρὰ φιλολογικὸς. Ὡς τόσο ἦταν βέβαια ἀκόμα ζωντανὸ μετρικὸ γένος, βασιμμένο σὲ ἀκουστικὰς ἀνάγκες. Μὰ μὲ τὴ φόρα πού εἶχε πάρει, τοῦ ἔμελλε νὰ ἐπιζήσει χαρτένια ζωὴ κι' ὅταν εἶχε πιά χαθεῖ ἢ μετρικὴ ἀξία τοῦ χρόνου. Ἐτσι π. χ. ὁ Κόϊντος ἔγραφε τὰ μετ' Ὁμηρον στὸν 4ον αἰῶνα μ. Χ. Τέλος ἦρθε ἢ ὦρα του νὰ πεθάνει. Ὁ ἑξάμετρος ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν φυσιολογικά, τελειωτικά, πλήρης δόξης καὶ ἡμερῶν, πλήρης αἰῶνων, ἀπάνω ἀπὸ χιλιόχρονος! Αἰωνία του ἢ μνήμη. Αναφέρω, ἀλλὰ δὲν τὰ λογαριάζω,

καὶ τὰ μετρικὰ γυμνάσματα τῶν σημερινῶν ἢ τῶν χτεσινῶν σοφῶν ἑλληνιστῶν σὲ μιὰ γλῶσσα πού ἢ προφορὰ τῆς, ἢ προσωδία τῆς, ἢ ἀκουστικὴ τῆς ἀξία, ἀπὸ κάπου μιάμιση ἢ δυὸ χιλιετηρίδες, δὲν εἶνε γιὰ κανέναν αἰσθητὴ πραγματικότητα, εἴτε σοφὸς εἶνε, εἴτε ἄσοφος. Κάτι τέτοια φιλοπονήματα ἔχουν τόση σχέση μὲ τὴν ποιητικὴ δημιουργία ὅση κι' ὁ φάντης μὲ τὸ ρετινὸλαδο.

Τώρα, γιὰ νὰ κάνουν τὰ σημερινὰ μας στόματα ὅπως ὅπως αἰσθητικὸ τὸ μέτρο στὰ σημερινὰ μας ἀφτιά, μᾶς μαθαίνουν στὰ σχολεῖα νὰ διαβάζουμε τοὺς ἀρχαίους στίχους καὶ προπάντων τοὺς ἑξαμέτρους βάζοντας τόνο στὴ θέση τῶν μακρῶν καὶ χτυπώντας τον μὲ τὸ πόδι.

Ἄνδρα μοι ἔννεπε μούσα πο λύτροπον ὅςμαλα πόλλα

Ἡ κωμικὴ βαρβαρότητα τοῦ τριχνάσματος μ' εἶχε κάνει ἐντύπωση ἀπὸ παιδί.

Ἄν Γερμανοὶ ἢ Ἴταλοὶ μπόρεσαν νὰ κάνουν στὴ γλῶσσα τους στίχους ἀνεκτοὺς μὲ παρόμοιο σύστημα, δὲ μπορῶ νὰ τὸ κρίνω. Οἱ συνθῆκες τῆς κάθε γλώσσας, τῆς κάθε φιλολογίας, δὲν εἶνε πάντα ἰσοδύναμες. Γιὰ μᾶς τὸ ζήτημα εἶνε ἂν εἶχαμε καμμιάν ἀνάγκη νὰ μιμηθοῦμε τέτοιο παράδειγμα.

Ὁ κ. Ζέρης μᾶς δίνει ἀνάκατα μιὰ σειρά προδρόμους τοῦ στὴ χρῆση τοῦ τονικοῦ ἑξαμέτρου, ἑλληνες καὶ ξένους. Καὶ γιὰ τοὺς ξένους, καθὼς εἶπα, δὲ μοῦ πέφτει λόγος. Οἱ ἑλληνες ὁμως πρέπει νὰ χωριστοῦν σὲ δυὸ τάξεις: καθαρευουσιάνους καὶ δημοτικιστῆς.

Ὅταν οἱ Ραγκαβῆδες μεταχειρί-

ζουνταν τέτοια μετρικά κατασκευάσματα πίστευαν και διακήρυτταν πώς άνεστηναν τ' αρχαία μέτρα. Αύταπάτη βέβαια, σύμφωνη όμως με τη γλωσσική τους θεωρία, με όλη τους την αισθητική. Η στιχουργική τους ήταν άπλη: πρώτιστα ό τόνος, στη θέση του πάντα, χτυπητός. Όσο για τὸ ρέστο: αποκλεισμός κάθε συνόψισης, δηλαδή παραδοχή τῆς χασμωδίας. Ο Σούτσος μετρά « τοῦ Ἰωάννου » για πέντε συλλαβές με τετραπλή χασμωδία. Τὸ σύστημα τοῦ Ραγκαβῆ δὲν ἦταν ἄλλο. Τὸ αἶσθημα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἦταν ὅτι κάθε τι πὸν θύμιζε τὸ κοινὸ ἰδίωμα, τὴν κοινὴ φωνητικὴ, τὴν κοινὴ στιχουργία, ἦταν πρόστυχο κι' ὅτι ὅσο ἀπομακρυνόταν κανεὶς ἀπ' ὄλ' αὐτά, τόσο πλησίαζε τὴν εὐγένεια. Μὲ τέτοιο διαστραμμένο αἰσθητήριον ζύγιζαν τὴν ὁμορφιά τῶν στίχων τους. Μονάχα λοιπὸν τὸ ὅτι διάλεξαν τὸ μέτρο αὐτὸ θάπρεπε νὰ κάνει τοὺς δημοτικιστὲς νὰ μὴν τὸ δέχονται ἀνεξέταστα, τόσο περισσότερο πὸν δὲν τοὺς εἶνε συγχωρημένο νὰ καλλιεργοῦν ἀφελεῖς αὐταπάτες.

Ὁ ἴδιος ὁ κ. Ζέρης, πολὺν τίμια, μᾶς ἐξηγεῖ πὸς δὲ φιλοδοξεῖ νὰ νεκραναστήσει τ' αρχαία μέτρα. Ἄν ὑπάρχει καμμιά ἀναλογία με τ' αρχαία μέτρα καὶ πόση μπορεῖ νὰ νῆ ἡ ἀναλογία αὐτὴ σὲ στίχους ὅπου τὸ μακρὸ ἔχει ἀντικατασταθεῖ με τὸν τόνο μας, δὲ μποροῦμε νὰ τὸ κρίνουμε γιατί μᾶς λείπει ὁ ἕνας ὅρος ἀπ' τὴ σύγκριση. Πράγματι τὴν ἁρμονία τῶν ἀρχαίων μέτρων μόνο νὰ τὴ φανταστοῦμε μποροῦμε καὶ νὰ τὴ συμπεράνουμε ὡς ἕνα σημεῖο. Ἐνῶ τῶν δικῶν μας τὴ νοιώθουμε ἄμεσα, τὴ ν ἄ κ ο ῦ μ ε . Πρέπει λοιπὸν τὰ ἐκτιμήσου-

με τὰ σύγχρονα τονικὰ μέτρα, τόσο κείνα πὸν γεννήθηκαν αὐθόρμητα ὅσο καὶ τὰ κομένα πάνω στὸ χνάρι τῶν ἀρχαίων, σύμφωνα με τὴ σημερινὴ τους ἀξία καὶ μόνο, τὴν ἀκουστικὴ τους ἀξία.

Ὅταν πρόκειται γιὰ ζητήματα αἰσθητικὰ καὶ τὰ πιὸ λεπτὰ καὶ πολὺπλοκα ἐπιχειρήματα, ἂν τὰ καλοξετάσεις, καταλήγουν στὸ ὑποκειμενικὸ κι' αὐθαίρετο: « τοῦτο μ' ἀρέσει κ' ἐκεῖνο δὲ μ' ἀρέσει. » Ὁμῶς μοῦ φαίνεται πὸς, ὅσο στὴ γλώσσα τόσο καὶ στὴ στιχουργία, ὑπάρχει ἕνα κοινὸ νεοελληνικὸ αἰσθητήριον. Τοῦτο λαγοκοιμᾶται σ' ὄλους μας μέσα, λιγώτερο ἢ περισσότερο πλακωμένο ἀπὸ λογῆς προλήψεις καὶ στραβὲς διαπαιδαγωγήσεις. Εἶδαμε καὶ πάθαμε νὰ ξεφορτωθοῦμε τὶς καθαρευουσιάνικες καὶ βλέπω με τρόπο νὰ φυτρώνουν ἄλλες στὴ μέση, πὸν συχνὰ εἶνε πάλι οἱ ἴδιες μεταμφιεσμένες. Αὐτὸ τὸ αἰσθητήριον, ὅσο μπορῶ πιὸ ἄδολο, πιὸ ἀνεπηρέαστο, προπροσπαθῶ νὰ μοῦ εἶναι ὁδηγός. Ἄν κι' ὁ ἀναγνώστης μου θελήσει νὰ τὸ ἐλευθερώσει μέσα του καὶ νὰ στήσει τ' ἀπὸ τὴ φωνὴ του, θαρρῶ πὸς θάβρουμε ἔτσι τὴν ἀντικειμενικὴ βάση τὴν ἀπαραίτητη γιὰ κάθε συνενόηση κι' ὅσα ἐκφράζω δὲ θὰ μείνουν μάταιος μονόλογος.

Εἶπαμε λοιπὸν καὶ μείναμε σύμφωνοι, πιστεύω, πὸς τὰ τωρινὰ τονικὰ μέτρα δὲ μπορεῖ νὰ κριθοῦν ἀπὸ μᾶς τοὺς δημοτικιστὲς με ἄλλη βάση ἀπὸ τὴν ἀκουστικὴ. Ποιὰ νᾶνε ἡ ἀκουστικὴ ἀξία τοῦ σημερινοῦ τονικοῦ δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου; Κατὰ τὴν κρίση καὶ τὴν αἰσθησή μου μηδαμινὴ. Ἀφόρητα μονότονος ὅταν τὸ τονικὸ του σφυροκό-

πημα ἔρχεται ταχτικὰ κάθε τρίτη συλλαβὴ — δοκιμάζεις νὰ σπάσεις τὴ μονοτονία του αὐτὴ με τοὺς παρατονισμοὺς πὸν δέχονται τὰ ζωντανὰ μέτρα καὶ τὸν βλέπεις νὰ παύει ἄμέσως νὰ σοῦ δίνει τὴν ἐντύπωση στίχου. Μὰ τ' ἤθελες νὰ σοῦ κάνει ἕνα θεωρητικὸ μετρικὸ διάγραμμα, ἕνας σκέτος σκελετός, ὅπου ἀντὶς τὰ ποντίκια καὶ τὰ νεῦρα πὸν τὸν ἔντυναν κάποτε καὶ τοῦδιναν ζωὴ καὶ κίνηση, τὴν ἄλη-

πάτατα πάτατα πάτατα πάτατα πάτατα πάτα

* *

Τὰ ζωντανὰ φαινόμενα εἶχαν ἄλλη χάρη.

Ὅταν χάθηκε ὁ χρόνος ἀπ' τὴ λαλιά μας, ὁ ἑλληνισμὸς ἔπαιψε νὰ στιχουργεῖ, ἔπαιψε νὰ τραγουδεῖ; — Ἄ, ὄχι! Γιὰ νὰ συμβεῖ τέτοιο πρᾶγμα θάπρεπε πρῶτα νᾶχει καὶ νὰ μιλά νᾶχει πάψει καὶ ν' ἄνασαινε. — Τὶ ἔκανε λοιπὸν; — Ἐκανε νέα στιχουργικὴ σύμφωνη με τὴν ἀλλαγμένη φωνητικὴ τῆς γλώσσας του.

Μέσα στοὺς στίχους πὸν γεννήθηκαν ἔτσι, ἕνας ξεχωρίζει. Ὁ δεκαπεντασύλλαβος. Μόνος του πρέπει ν' ἀποτελεῖ κάπου τὰ ἑννὰ δέκατα ὅλης τῆς λαϊκῆς μας ποίησης χάρις στὰ θέματα πὸν τραγούδησε καὶ χάρις στὴν ἀντοχὴ καὶ τὴ σταδιοδρομία του. Ἦρθε ν' ἀντικαταστήσει φυσικά, ὀργανικά, τὸν παλὸν ἠρωϊκὸ, τὸ μακαρίτη τὸν ἑξαμέτρο. Ὁχι βέβαια στὸ γραφεῖο τοῦ ὀμηριστοῦ, μὰ στὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Τὰ πρῶτα του γραφτὰ ἴχνη εἶνε μεσαιωνικὰ κι' εἶχε πιά τότε αἰώνιον προφορικὴ ζωὴ. Κυτᾶστε

θινὴ του δηλαδή ἠχητικὴ ἀξία, βάλουμε τοὺς τόνους μας, ξένο ὕλικό, σὰν καὶ κείνα τὰ πετσάκια καὶ τὰ συρματάκια πὸν βάζουν στὶς κλειδώσεις οἱ παρασκευαστὲς τῶν σκελετῶν γιὰ τ' ἀνατομικὰ μαθήματα; Ὁ σκελετὸς θὰ μείνει πάντα σκελετὸς κι' ἂν τὸν κουρδίσουμε καὶ τὸν βάλουμε νὰ περπατεῖ, τὸ περπάτημά του θᾶνε κάτι τὸ κωμικοτραγικὸ καὶ σπασμωδικό:

καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ πόση ἀναλογία με τὸν ἀρχαῖο ἑξάμετρο. Τὴν προφορικὴ αὐτὴ ζωὴ μαρτυρᾶ ὄλοφάνερα κ' ἡ ὀνομασία πὸν τοῦ δίνανε ἐκεῖνο τὸν καιρὸ: « πολιτικός », δηλαδή δημόσιος, λαϊκός. Εἶνε ὁ στίχος τῶν λαϊκῶν ραψωδῶν, σὰν τοὺς κυριώτερες « ποιητάρηδες, » καὶ τῶν ἐπικορωτικῶν μυθιστορημάτων, εἴτε πρωτότυπα εἶνε εἴτε μιμήσεις. Δὲ θὰ ἐπιχειρήσω νὰ τὸν ἀκολουθήσω σ' ὄλη του τὴ ζωὴ γιατί θάπρεπε νὰ γράψω ὀλόκληρη τὴν ἱστορία τῆς νεώτερης ποίησής μας. Δὲν ἀραδιάζω ὀνόματα γιατί ὁ κατάλογός μου θάπρεπε νὰ περιλάβει ὄλους ὄσους ἔγραψαν νεοελληνικοὺς στίχους. Ἄς ποῦμε μονάχα πὸς φτάνει τὴν ἰδανικὴ τεχνικὴ γραφτὴ τελειότητα στὰ χέρια τοῦ συνειδητοῦ πρῆτη με τὸν Ἐρωτόκριτο τοῦ Κορνάρου, χωρὶς νὰ χᾶσει τίποτα ἀπ' τὴ λαϊκότητα, τὴν καθολικότητά του. Μὲ τὸν Ἐρωτόκριτο βλέπουμε τοῦτο τὸ ἐξαιρετικὸ καὶ θαυμαστὸ φαινόμενο: τὸ γραφτὸ ἔπος νὰ ξαναγυρνᾶ στὸ στό-

μα τοῦ λαοῦ καὶ νὰ γίνεται ζωντανὴ ραψωδία.

Κεῖνο πού δίνει ἴσια ἴσια ἀστέρητη δροσιά καὶ νιάτα στὸ στίχον αὐτὸ εἶνε πὺ ὕστερ' ἀπὸ τόσους αἰῶνες, ὕστερ' ἀπὸ τόση φιλολογικὴ καλλιέργεια μένει πάντα καὶ ξεχωριστὰ ὁ στίχος τοῦ λαϊκοῦ τραγουδιοῦ, ὁ στίχος πὺ τραγουδᾷ πάντα μέσα μας. Καὶ συλλογίζουμαι τί εἶπα προτύτερα γιὰ τὸν ἐξάμετρο. Τὸν καιρὸ τοῦ Θεοκρίτου, ὕστερ' ἀπὸ τόσων αἰώνων καλλιέργεια, θᾶτανε πιά στίχος ἔκρινα, καθαρὰ φιλολογικὸς. Μὰ νᾶνε ἄραγε τοῦτο τόσο σίγουρο; Οἱ περίτεχνοι βουκολικοὶ νὰ μὴν εἶχαν τάχα πῶ ἀπλαστὰ λαϊκὰ πρότυπα; Δὲν ξεμυτίζουν ἐδῶ κ' ἐκεῖ οἱ φολκλορικοὶ ἀντίλαλοι, μὲ τοὺς θρήνους στὸν Ἄδωνη π. γ. στὶς Συρακούσιες τοῦ Θεοκρίτου κ' ἀκόμα πῶ φανερά στὸν κατοπινώτερο Ἐπιτάφιο τοῦ Βίωνος πὺ μυρίζει μυρολόγι; Τὸ ὅτι λείπουν τὰ ντοκουμέντα κάθε ἄλλο εἶνε παρὰ ἀπόδειξη πὺ δὲν ὑπῆρχε παρᾶλληλα μὲ τὴν τεχνικὴ γραφτὴ ποίηση καὶ προφορικὴ λαϊκὴ. Τοῦτο, ἂν ἀποδείχνει κάτι, ἀποδείχνει μόνον πὺς ἡ λαϊκὴ αὐτὴ ποίηση δὲ θεωρήθηκε ἄξια νὰ συλλεχθεῖ, ν' ἀποταμιευθεῖ, καὶ μᾶς φέρνει στὸ συμπέρασμα πὺς ἡ περιφρόνηση γιὰ ὅ,τι λαϊκὸ δὲν εἶνε χτεσινὴ μονάχα. Κι' ἀφοῦ δεχτοῦμε τὴν ἀνάγκη τῆς προφορικῆς λαϊκῆς

Μὰ ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὴν ποιητικὴν μετάφραση καὶ συγκεκριμένα γιὰ τὴν μετάφραση τῶν βουκολικῶν κ' ὁ κ. Ζέρης μᾶς λέγει πὺς, σύμφωνα μὲ τὸν Ποριώτη, ζητᾷ νὰ κρα-

ποίησης, δὲ βλέπω ἄλλο στίχο πιθανώτερο γιὰ τὸ πολὺ μέρος τῆς ἀπὸ τὸν ἠρωϊκὸ ἐξάμετρο. Ἀπεναντίας αὐτοῦ διακρίνω τὴ φυσικώτερην αἰτία γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ στίχου σὲ ποιήματα περίτεχνα ὅπως τὰ εἰδύλλια τῶν βουκολικῶν. Ἔτσι οἱ ἀναλογίαι ἀνάμεσα στὸν ἐξάμετρο καὶ στὸν δεκαπεντασύλλαβο πηγαίνουν ἴσως μακρύτερα ἀπ' ὅτι φαίνεται μὲ τὴν πρώτη ματιὰ

Ὅπως καὶ νᾶνε ὁ δεκαπεντασύλλαβος τραγουδᾷ μέσα μας. Αὐτὸς ἐκφράζει τὸν ἔρωτα καὶ τὸν καημὸ, τὴν παληκαριά ἢ τὴν εἰρωνία. Εἶνε γνώριμος στ' αὐτὴν μας, συγκινητικὸς στὴν ψυχὴ μας. Γιὰ τὸ νέον Ἕλληνα ὁ στίχος αὐτὸς εἶνε ἔνστικτο, ὅπως θᾶταν βέβαια κ' ὁ ἐξάμετρος γιὰ τοὺς παληοὺς. Δὲ θὰ κάνω τὸν κόπο νὰ τὸν ἀναλύσω τεχνικὰ ὄχι γιὰ τὴν θᾶ μου ἦταν δύσκολο, παρὰ γιὰ τὸν οἱ μοναδικὲς δυνατότητες πὺ κλείνει γιὰ τὴν τεχνικὴ τελειότητα στηρίζονται πάνω στὸ ἔνστικτο αὐτὸ πὺ εἶνε κοινὸ κτῆμα ὅλονῶ μας. Ὁ Βηλαρᾶς τὸν παρέδωσε ρωμαλέο κ' ὀλόδροσο στά χέρια τοῦ Σολωμοῦ κ' ἐκεῖνος, σμίγοντας μαζί μὲ τὸ ποιητικὸ δῶρο τὸ γυμνασμένο καὶ βαθὺ καθὼς καὶ πλούσιο ἔνστικτο, τὸν ἔφερε ἀργὰ καὶ μὲ κόπο, ἀλλὰ καὶ μὲ τὶς ἀστραπὲς τῆς μεγαλοφυΐας, στὸ ὕψος πὺ τὸν ἔφερε.

τήσῃ ὄχι μόνον τὸ νόημα τοῦ πρωτοτύπου πιστὸ καὶ ἀκέραιο, μὰ καὶ τὰ τεχνικὰ γνωρίσματά του. Τὸ «λόγο καὶ τὸ νόμο» του. Μὲ τὸ σημερινὸ τονικὸ ἐξάμετρο ὁ κ. Ζέρης νομίζει

πὺς ἀποδίδονται «τέλεια τὸ ρυθμικὸ μεγαλεῖο, τὸ ἁρμονικὸ κυμάτισμα, τὰ μετατοπίσματα κ' ἡ ποικιλία τοῦ ἠρωϊκοῦ στίχου» κ' ἐξηγεῖ παρακάτω πὺς, ἐπιδιώκοντας τοὺς σκοποὺς του, ἐφάρμοσε ὅλες τὶς ἀρχαῖες τομῆς, κ' αὐτὴν ἀκόμα τὴ βουκολικὴ διαίρεση, τὸν «κατὰ τέταρτο τροχαῖον» κ' ὅσα ἄλλα δὲν ἀναφέρω μὴ θέλοντας νὰ κάνω δανεικὴ ἐπίδειξη σοφίας. Εἶπα δὲ καθαρὰ τί ἐντύπωση μὺ κάνει τὸ ρυθμικὸ μεγαλεῖο καὶ τ' ἁρμονικὸ κυμάτισμα τοῦ ἐξαμέτρου σκελετοῦ μὲ τὰ τονικὰ δεκανίκια. Ὅσο γιὰ τὰ διάφορα μετρικὰ τετρίτια, ζωντανὰ κάποτε, μὰ πὺ τὰ πέρνουμε τώρα ἀποστειρωμένα ἀπ' τὸ κοντί, ἔχουν βέβαια ἀπάνω του ὅσο ἀποτέλεσμα κ' ὁ θερμοκαυτήρας πάνω σὲ ξυλένιο ποδάρι

Θᾶπρεπε λοιπὸν νὰ εὐρύνουμε τὴ συζήτηση καὶ ν' ἀναθεωρήσουμε τὸ τί ἐπιδιώκει ἢ τί πρέπει νὰ ἐπιδιώκει ἡ ποιητικὴ μετάφραση καὶ ποιὸς εἶνε ὁ καλλίτερος τρόπος γιὰ νὰ φτάσει. Ἀκόμα γενικώτερα ὡς ποιὸ σημεῖο μποροῦν νὰ γίνονται οἱ δανεισμοὶ κ' οἱ μεταφορῆς ἀπὸ τὴ μιὰ γλῶσσα στὴν ἄλλη, ἀπὸ τὴ μιὰν ἐποχὴ στὴν ἄλλη. Ὁ κ. Ζέρης μαζί μὲ τὸν Ποριώτη φαίνεται νὰ πιστεύου στὴν ἀπόλυτη πιστότητα, καὶ στὸ νόημα καὶ στὴ μορφή. Ἡ ἐκλαϊκευση ὄχι τόσο τῆς γλώσσας ὅσο διαφόρων πληροφοριῶν, στηρίζει στὶς μέρες μας αὐτὴ τὴν πουριτανικὴ εὐσυνειδησία στὴν μετάφραση, τὴν προσήλωσιν σὲ ὅλα τὰ καιθέκαστα Ἔτσι ὁ κ. Ζέρης φαίνεται νὰ δίνει μεγίστη σημασία στὸ νὰ μεταφράζεται στίχος μὲ στίχο καὶ βρῆσκει φυσικὰ περισσότερο ἄνεση ἀπὸ τὸ δεκαπεντασύλλαβο στὶς δεκάσφτὰ συλλαβῆς τοῦ στίχου του. Καὶ δὲ

λέγω πὺς εἶνε ἄσκημο ν' ἀκολουθεῖ ἢ μετάφραση τὸ πρωτότυπο στίχο πρὸς στίχο. Θέλω κ' ἐγὼ ὅλες τὶς πιστότητες. Βέβαια τὸ κόψιμο τῶν στίχων δὲ γίνεται στὴν τύχη Ἔχει καὶ νόημα καὶ χάρη. Μὰ μὺ φαίνεται πὺς πρέπει νὰ καθορίσουμε ἀνάμεσα στὶς διάφορες πιστότητες κάποιαν ἱεραρχία. Γιατὶ τί νὰ τὸ κάνω ἂν, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ βάλουμε καὶ στὴν μετάφρασή μας ἀράδα ἀράδα τὰ νοῦμερα πὺ στολίζουν τὰ περιθώρια τῶν ποιητῶν στὶς στερεότυπες ἐκδόσεις τῆς Λευψίας, θυσιάζουμε πολυτιμώτερα πράγματα, τὴν ἁρμονία π. γ. ἢ τὴν συγκίνηση;

Ἡ πιστότητα τῆς ποιητικῆς μετάφρασης, εἴτε ἀρχαῖο εἶνε τὸ κείμενο, εἴτε νέο, δὲν εἶνε ἡ πιστότητα τῆς καθαρᾶς ἐξηγήσεως, οὔτε τῶν φιλολογικῶν σχολίων. Ἄν προσφεύγουμε στὴν ποιητικὴ μορφή θὰ πεῖ πὺς ζητοῦμε νὰ δημιουργήσουμε τὴ μαγεία τοῦ στίχου, τὴ μαγεία πὺ γεννᾷ ἢ πὺ γεννοῦσε τὸ πρωτότυπο στὸν τόπο του καὶ στὸν καιρὸ του. Νὰ κάνουμε δηλαδὴ μὲ ὅ,τι μέσα μᾶς δίνει ἡ γλῶσσα μας — καὶ λέγοντας γλῶσσα ἐννοῶ καὶ τὴ στιχουργία τῆς μαζί — ἓνα νέο ποίημα, ὄχι βέβαια ὁμοιο, τέτοιο πρᾶμα δὲν εἶνε δυνατό, μὰ ἰσάξιο, ἰσοδύναμο μὲ τὸ πρωτότυπο. Τοῦτο εἶνε ἡ θεμελιακὴ ποσότητα πὺ σ' αὐτὴν θὰ ὑποταχθοῦν ὅλες οἱ ἄλλες. Ἔτσι θὰ διαλέξουμε τὸ στίχο μας ὄχι γιὰ τὸ μοιάζει ἐξωτερικὰ μὲ τοῦ πρωτοτύπου, ἀκόμα λιγώτερο ξεσηκώνοντας ἀπ' τὸ πρωτότυπο ἓνα στίχο ἀνήκουστο στὴ γλῶσσα μας πὺ δὲ θὰ βρῆσκει κανέναν ἀντίλαλο στὶς ψυχῆς μας. Θὰ τὸν διαλέξουμε γιὰ τὸ κρίνουμε πὺς αὐτὸς μᾶς μαγεύει καὶ μᾶς συναρπάζει ὅσο καὶ ὅπως μάγευε κ' ὁ στίχος τοῦ πρωτοτύ-

που τούς συγχρόνους του.

Ἡ προτίμηση ὄχι τῶν ὁμοίων ἀλλὰ τῶν ἰσοδυναμῶν στιχουργικῶν μορφῶν ἐπιβάλλεται ἀκόμα κι' ὅταν μεταφράζουμε σύγχρονα ἔργα. Ἔτσι εἶδα κάποτε μιὰ μετάφραση τοῦ Κόρακα τοῦ Πόου σὲ ὅμοιο μέτρο μὲ τοῦ πρωτοτύπου. Τὸ μέτρο αὐτὸ εἶνε τονικοὶ τροχαῖοι. Στὰ ἐγγλέζικα ἢ ἠχητικὴ τῆς γλώσσας μὲ τούς κλειστοὺς της φθόγγους, τὰ μισόφωνα της, τοῦ δίνει κάτι τὸ ἀκαθόριστο καὶ τὸ μελαγχολικό, γεμάτο ὑποβλητικότητα. Σὲ μᾶς μόνο λαμβικὰ μέτρα θὰ εἶχαν ἀρκετὴν ἐλαστικότητα γιὰ νὰ κρατήσουν κάτι ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀτιμωσφαιρα. Οἱ τροχαῖοι δὲ μᾶς εἶνε βέβαια ἄγνωστοι, ὅμως στὴ γλῶσσα μας δίνουν μιὰν ἐντύπωση γοργῆ καὶ πηδηχτή, *staccato*. Ἡ λαϊκὴ μας ποίηση τούς μεταχειρίζεται μ' ἀλάνθαστο ἔνστικτο στὰ σατυρικά καὶ στὰ νταντανίσματα. Πιὸ ἀταίριαστη μεταμπίση γιὰ τὸ Κοράκι δὲ μποροῦσε νὰ γίνει.

Κι' ἂν γιὰ τὰ σύγχρονα ἔργα δὲ συμφέρει νὰ πέρνουμε στὰ τυφλὰ τὶς πρωτότυπες στιχουργικὲς μορφές πού ὡς τόσο μοιάζουν συχνὰ πολὺ μὲ τὶς δικές μας, πόσο καθαρότερα ἐπιβάλλεται ἢ προσφυγὴ στ' ἀντίστοιχα ὅταν ἔχουμε νὰ ξαναζωντανέψουμε νεκρὴ γλῶσσα καὶ νεκρὴ στιχουργία. Θέλει ρώτημα ποιὸ στίχο νὰ διαλέξουμε ὅταν χρειαστεῖν' ἀποδώσουμε τὸν ἠρωϊκὸ ἑξάμετρο;

Φαίνεται ὅμως πὼς ὁ «λεβέντικος τόνος» τοῦ δεκαπεντασύλλαβου γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ Θεοκρίτου πέραξε καὶ τὰ πολιτισμένα γούστα ἑνὸς ἀθηναίου κριτικοῦ.

Ἐδῶ μυρίζουμαι κάποια παρεξήγηση βασισμένη στὴν αἰώνια πρόληψη τῆς αὐλῆς εὐγένειας πού κα-

ταλογίζουμε δωρεὰν στὴν ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα, τῆς προστυχιᾶς πού μᾶς μυρίζει κάθε τὶ τὸ σημερινὸ δικό μας τὸ λαϊκό. Ἄν τὸ καλοξετάσεις, «λεβεντιά» εἶνε κάποια ζωντάνια, κάποια φρεσκάδι πού σὲ κάνει νὰ νιώθεις τὴν παρουσία τοῦ ἀνθρώπου. Νᾶταν ἄραγε τόσο ἀμέτοχο ἀπ' αὐτὸ τὸ στοιχεῖο τὸ «λυρικὸ κλίμα» τῶν ἀρχαίων; Θᾶτανε πολὺ κριμα. Μὰ ὁ φόβος αὐτὸς εἶνε φανταστικός. Γιὰ μένα ἂν ἢ μετάφραση μυρίζει λεβεντιά, τοῦτο σημαίνει πὼς τὸ ξαναζωντανεμα πέτυχε. Ἄν ὅμως πράγματι ἢ δεκαπεντασύλλαβη μετάφραση πού λέγαμε προστύχει ἢ φτήνηνε τὸν τόνο τοῦ πρωτοτύπου, φταίει ὁ μεταφραστής, δὲ φταίει ὁ δεκαπεντασύλλαβος.

Τὰ ἔργα πρέπει νὰ κρίνονται χωρὶς προκαταλήψεις. Δὲ φτάνει νὰ πρεσβεύεις σωστὲς θεωρίες γιὰ νᾶσαι καὶ ποιητής, κ' ὕστερ' ἀπ' ὅλα ὅσα εἶπα, κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος προτιμῶ καλοὺς τονικοὺς ἑξάμετρος παρὰ κακοὺς δεκαπεντασύλλαβους. Μοῦ φαίνεται ὅμως παράξενο πὼς μὲ τὸ δεκαπεντασύλλαβο πού ἐκφράζει γιὰ μᾶς τὰ πάντα, πού εἶνε ἢ ἀληθινὴ ποιητικὴ μας γλῶσσα, δὲν κατορθώνουμε νὰ ἐκφράσουμε τὸ «λυρικὸ κλίμα» τῶν ἀρχαίων. παρὰ τὸ ἐκφράζουμε μ' ἕνα μηχανικὸ κατασκευάσμα πού δὲν ἐκφράζει τίποτα.

Ποῦ εἶσαι Βρανᾶ Μπεγιάζη καὶ ποῦ εἶνε τὸ μυρολόγι σου στὸν Ἄδωνη, πού εἶνε ἢ Ἄλκιστή σου ἢ ἀδικοχαμένη (ματώνει ἢ καρδιά μου σὰν τὸ συλλογιστῶ,) νὰ τούς δείξω τὶ εἶνε δεκαπεντασύλλαβος μὲ λεβεντιά καὶ χάρη καὶ δροσιὰ καὶ συγκίνηση, τόσο τεχνικὸς πού θαρρεῖς δὲν τὸν ἄγγιξε χέρι; Νὰ τούς δείξω

τὶ εἶνε ποιητικὸ ξαναζωντανεμα!

Μὰ ἀφοῦ ἐσὺ μοῦ λείπεις κ' ἐγὼ φλυαρῶ στὰ χαμένα, ἔχω δ' ἀκόρεστον ἀνίην, ἄς τούς δείξω κἂν λίγη Ὀδύσεια, ὄχι τοῦ Ἑφταλιώτη — θὰ τὴν εὕρισκαν λεβέντικη — μὰ τοῦ Πολυλά. Ἐμεῖς διαβάζοντάς

τὴν θὰ παραλείπαμε, γιὰ νὰ τὴ χαροῦμε, ἕνα δυὸ τελικὰ νῦ παραπανίσια, τὸ «φρικτὰ» θὰ τὸ λέγαμε φρικτὰ, τὸ «λακταρίζω» λακταρίζω, μὲ κίνδυνο νὰ προσθέσουμε κ' ἐδῶ λίγη ἀνεπιθύμητη λεβεντιά. Μὰ δὲν πειράζει Ἄς σεβόμαστε τὰ κείμενα.

Μὲ θρήνους τὸ κατάστενο διαβαίναμε οἱ θλιμμένοι· ἐδῶθ' ἢ Σκύλλα, καὶ ἀντικρυς ἢ Χάρυβδις ἢ θεία εἶχε τὰ πικρὰ κύματα φρικτὰ ξαναρουφήσει· καὶ ὅτε τὰ ἐξέρνα, ὡς μὲ πολλὴν φωτιὰ βράζει κακκάβι, γουργούριζ' ὅλη ἀνάκατη, κ' ἢ ἄχνη της πετιόνταν ἀνάερα ἔς ταῖς κορυφαῖς τοῦ ἑνὸς καὶ τ' ἄλλου βράχου, καὶ ὅτε τὰ πικρὰ κύματα ξαναρουφοῦσε, πάλιν ἀνάκατη ὅλη ἐφαίνονταν ἔς τὰ βάθη, κ' ἐβροντοῦσε ὁ βράχος ὅλος φοβερά, καὶ ἢ γῆ κάτω ἐφαίνονταν μαύρη ἔς τὸν ἄμμο· κ' ἐπαιρνεν αὐτοὺς ἀχνὴ τρομάρα· κ' ἐνῶ κυττάζαμεν αὐτὴν μὲ φόβο τοῦ θανάτου, μ' ἄρπαξ' ἢ Σκύλλ' ἀπ' τὸ βαθὺ καράβι ἔξι συντρόφους, ὅπου ἔς τὴν δύναμι πολὺ καὶ ἔς τ' ἄρματα ἐπρωτεῦαν· καὶ ὅπως τὸ πλοῖο γύρισα νὰ ἰδῶ καὶ τούς συντρόφους, ἐπάνω μ' ἤδη νόησα τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια ἐκείνων ὅπ' ἀνάερα σηκόνονταν, κ' ἐμένα καλοῦσαν. ὕστερη φορὰ, κατ' ὄνομα οἱ θλιμμένοι· καὶ ἀπ' ἄκρη βράχου ὡς ὁ ψαρᾶς μ' ἕνα μακρὸν καλάμι, εἰς τὰ μικρὰ ψάρια δόλωμα προσφέροντας, βυθίζει τὸ ταύρινο τὸ κέρατο, καὶ ἄμα τὸ ψάρι πιάση εὐθύς τὸ ρίχν' εἰς τὴν ξηρά, κ' ἐκεῖνο λακταρίζει· ὅμοια κι' αὐτοὶ λακταρίζαν ἔς τὰ βράχη ἀναιβασμένοι, κ' ἐκεῖ πού αὐτοὶ τούς ἔτρωγε ἔς τὴν θύραν, ἐφώναζαν, πρὸς μὲ τὰ χέρια ἀπλόνοντας, ἔς τοῦ χάρου τὴν ὀδύνη· ἄλλο, σὰν κείνο, ἔλεινὸ τὰ μάτια μου δὲν εἶδαν, ἔς ὅσα παθὰ τῆς θάλασσας τούς δρόμους ἐρευνώντας.

(Ὀδυσσεὶας Μ. στιχ 234 - 259)

Ἄν τοῦτο δὲν εἶνε Ὀμηρος, Ὀμηρος εὐγενικὸς καὶ χωρὶς «λεβεντιά», κι' ἂν δὲν εἶνε σύγχρονα νεοελληνικὸ ποιητικὸ ἀριστούργημα, τότε ἄς καταδικαστῶ νὰ διαβάζω

ἀδιάκοπα σ' ὅλη τὴ λοιπὴ ζωὴ μου τὴν Αἰνιάδα μεταφρασμένη σὲ τονικοὺς δακτυλικοὺς ἑξαμέτρους ἀπὸ τὸν Ἰάκωβο Ρίζο τὸ Ραγκαβῆ.

Α. ΠΡΩΤΟΠΑΤΣΗΣ

ΟΥΤΕ ΒΡΟΧΗ, ΟΥΤΕ ΧΕΡΙ...

Τεμπτσιριά, τεμπτσιριά
τραβῶ τις μέρες τῆς ζωῆς μου
πὸν περνοῦνε.
Τις ζωγραφίζω σὰν παράθυρα
μικρά,
ἔτσι σὰ φυλακῆς
σὲ κάποιον τοῖχο
κι' ὕστερα μένω καὶ *τις σεργιανίζω.

Θέλω νὰ λέγω πὸς οἱ μέρες πὸν περνοῦνε
εἶναι φταίχτρες
καὶ πὸς προβαίνω δίκαια σὲ συλλήψεις
κι' ἐκεῖ στὸν τοῖχο διαρκῶς
τις φυλακίζω.

Κατόπι ἀλλάζω γνώμη πάντοτε,
εἶναι ὁ μικρὸς λογαριασμός μου ἐκεῖ
στὸν τοῖχο, σκέπτομαι,
δὲν πρέπει οὔτε βροχή, οὔτε χέρι
νὰ σβῆσει τις τεμπτσιριές.
Ποιὸς θάχει τώρα ὑπόμονη γιὰ νὰ ξοφλήσει
νὰ ξαναζήσει ἀπ' τὴν ἀρχή.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΒΕΡΑΝΗΣ

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

PAUL VALÉRY

(1871--1945)

Ἐν' ἀπ' τὰ κυριώτερα ποιητικὰ ἔργα πὸν βασίζονται σὲ μεγάλες παραδόσεις, φωτεινὴ κληρονομιά τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰῶνα, τερματίστηκε πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες μὲ τὸν θάνατο τοῦ Paul Valéry. Ἡ εἶδηση πὸν μεταδόθηκε ἀπ' τὸ Παρίσι ἦταν φυσικὸ νὰ δονήσει ἀπὸ συγκίνηση τοὺς κύκλους τῆς διανοήσεως καὶ τῆς τέχνης σ' ὅλο τὸν κόσμο. Οἱ μυημένοι ἔκαμαν μιὰ πρόχειρη ἀνασκοπὴ τῆς σημαντικότητος τοῦ πολύτομου καὶ μοναδικοῦ σ' ἐκλεκτικότητά ἔργου. Οἱ φιλότεχνοι πάλι, πήραν ἀφορμὴ νὰ ξαναδιαβάσουν μερικὲς ἀπ' τις ἀθάνατες σελίδες πὸν θέλγουν τὴν ψυχὴ, ὅταν αὐτὴ ἔχει τὸ φυσικὸ προνόμιο ν' ἀφομοιώνει εὐκόλα τὴν ὑπερούσια τροφή πὸν δίνει ἡ ὁμορφιά τῆς τέχνης. Κ' οἱ δυὸ μαζί διαπίστωσαν πόσο μεγάλη ἦταν ἡ ἀπώλεια πὸν φερειν ἡ θλιβερὴ μέρα τοῦ Ἰουλίου, πὸν πέθανε ὁ ποιητὴς μὲ τὴ μεγάλη δημιουργικότητα. Γεννημένος στὸ Séte στὰ 1871, σπούδασε στὸ Montpellier κ' ἤρθε σὲ ἡλικία 21 χρονῶ μὲ μόρφωση καὶ ξέχωρο ἄλαντο, στὸ Παρίσι. Στὴν πνευματικὴ πρωτεύουσα τοῦ κόσμου μεσουρανοῦσαν τὰ ὀνόματα τοῦ Heredia καὶ τοῦ Mallarmé δίπλα σὲ πολλὰ ἄλλα πρωτόθρονων συγγραφέων. Στενὴ φιλία σύνδεσε τὸν νεαρὸ Valéry μὲ τὸν μεγάλο μυσταγωγὸ τοῦ Συμβολισμοῦ. Τὰ πρῶτα

τοῦ ποιήματα γραμμένα κατ' ἐκεῖνα τὰ χρόνια, γνωστὰ σήμερα μὲ τὸν τίτλο «Vers anciens» ἔχουν φανερὴ τὴ μαλλαρμεϊκὴ ἐπίδραση. Ὑστερ' ἀπὸ δημοσιεύσεις σὲ διάφορα περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς, ὕστερ' ἀπ' τὴν ἐμφάνιση μερικῶν μελετῶν τοῦ ἀξιολόγων ἔπαυσε νὰ γράφει. Οἱ τότε περὶ λογοτεχνίας δοξασίες του, ἐπηρεασμένες πάντοτε ἀπ' τις ἀρχὲς πὸν διαμόρφωνε ἡ ἀποκρυστάλλωση τοῦ Συμβολισμοῦ, ἔδειχναν μιὰ προσωπικὴ πρωτοτυπία. Ἔτσι γι' αὐτὸν ἡ λογοτεχνία ἦταν ἡ γνώση τῆς ἔκφρασης τοῦ λόγου, μιὰ ἐνέργεια ὀλότελα ἰδιαίτερη. Κι' αὐτῆς προσπαθοῦσε νὰ γίνεῖ κάτοχος. Οἱ ἀπόψεις του περὶ τέχνης ἦταν ἀπόλυτες. Ἄφησε τις ὡς τότε δημιουργικὲς του ἐνασχολήσεις καὶ κατέγινε μὲ τὴ μελέτη τῶν μαθηματικῶν πὸν μὲ τὴν ἀφηρημένη τους ὄντοτητα θὰ τοῦ ἐπέτρεπαν νὰ μελετήσῃ πὸν διάπλατα τις λειτουργικὲς ἐνέργειες τοῦ πνεύματος. Σώπασε κάπου εἴκοσι χρόνια. Μυστηριώδης περίοδος ἐντατικῆς περισυλλογῆς, συστηματικοῦ καταρτισμοῦ. Πολλοὶ φίλοι του τὸν προτρέπανε νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν περιοχὴ τῆς λογοτεχνίας ὅπου ἡ θέση του θάταν ἀσφαλῶς ὑπολογίσιμη. Τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἀνέτρεπαν πολλὰς πεποϊθήσεις ὡς τότε ἀτρένταχτες. Ἡ ἐποποιία τοῦ 1914 ἦταν φυσικὸ νὰ διαμορφώσει μιὰ διανοητι-

κή ατμόσφαιρα ιδιότυπη. Ποιητές ως ἐχθρὸς ἀκόμα ἄγνωστοι ὅπως ὁ Gocteau, ὁ Jacob καὶ ὁ Keverdy εἶχαν γίνεи τὸ ἵνδαγμα τῶν νεαρῶν ποῦ καταγινόντανε μὲ τὴ λογοτεχνία. Μαζὶ μὲ τὸν Apollinaire αὐτοὶ δημιουργοῦσαν τέχνη βασισμένη πάνω σὲ μιὰ ἀπειθάρχητη πνευματικὴ ἀνεξαρτησία. Τ' ἀποτελέσματα ἦταν ἀρνητικῆς μορφῆς γιὰ τὴν ὀλότητα. Ὁ κόσμος ξαφνιασμένος γελοῦσε μπρὸς στίς περίεργες κυβιστικὲς ἀπόπειρες ποῦ προσπαθοῦσαν μάταια νὰ βασταχτοῦν καὶ νὰ τελεσφορήσουν. Μὲ τὴν ἐπιμονὴ τῶν φίλων ἀποφάσισε στὸ τέλος ὁ Valéry νὰ δημοσιέψει σὲ τομίδιο τοὺς παλιούς του στίχους ἀνέκδοτους ἢ σπαρμένους σὲ δυσεύρετα περιοδικά, ἔχοντας πρὸ παντὸς ὑπ' ὄψει νὰ ἐπισφραγίσει, ὅπως ἔλεγε, τὴ σειρὰ τῶν ἐμμέτρων παιγνιδιῶν τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας μ' ἓνα τελευταῖο κομμάτι, εἶδος ἀποχαιρετισμοῦ πρὸς τὴν ποίηση. Ὅμως ἡ σύλληψη τῆς ιδέας αὐτῆς τὸν κυρίευσε σύψυχα. Τὸ κομμάτι αὐτὸ ὡς ιδέα ἐξελίχτηκε σιγὰ σιγὰ κ' ὕστερ' ἀπὸ ἐπίπονη ἐπεξεργασία ἀποτέλεσε τὸ ὑπέροχο καὶ πασίγνωστο ποιητικὸ του δημιούργημα «*La jeune Parque*». Ἔτσι μὲ τὴ νέα αὐτὴ ἱστορικὴ ἔκδοση τὸ μεγάλο κοινὸ ἀνεγνώρισε στὸ πρόσωπο τοῦ Valéry τὸν μεγάλο ποιητὴ τῆς Γαλλίας (1917). Ἦταν τότε σαράντα ἔξη χρονῶ. Ὅμως ἡ παραγωγή ἐκδηλώθηκε ραγδαία. Ἐακολούθησε ἡ ποιητικὴ συλλογὴ «*Charmes*» τὸ «*Cimetière marin*» κ. λ. π. Στὰ 1931 φάνηκε ἡ ἔκδοση τῶν ποιητικῶν ἀπάντων μὲ τὸν τίτλο «*Poésies*». Ἡ Ἀκαδημία τὸν εἶχε στὸ μεταξὺ συγκαταριθμήσει στὰ μέλη της.

Ὁ Valéry δὲν σύνθετε στίχους

γιὰ ν' ἀκολουθήσει τὴ φορὰ μιᾶς ὁποιασδήποτε ἐπιτακτικότητας τοῦ καιροῦ ἢ τοῦ περιβάλλοντός του. Ἡ ποίηση γι' αὐτὸν εἶναι ἀνεξάρτητη· ἓνα εἶδος ἀπόλυτα προσωπικοῦ γυμνάσματος. Προχωρεῖ ὁμως ἔχοντας ὡς βάση τὴν τεχνικὴ τοῦ Mallarmé ὅπου ἄλλωστε εἶχε μαθητεύσει (γνωρίσματα· οἱ ἐλλείψεις, οἱ συντμήσεις, οἱ τρόποι ὑποβολῆς, οἱ μουσικοὶ συνδυασμοί.) Κι' αὐτὰ στὸ κεφάλαιο τῆς μορφῆς. Μὰ ἐνῶ ὁ Mallarmé φρόντιζε νὰ ὑποβάλλει μονάχα μὲ τὴν ἀπόλυτη ὁμορφιὰ τῆς ἔκφρασης τῆς ἐλλειπτικῆς πολλὰς φορὲς εἰκόνας καὶ μὲ τὰ ἔξοχα ἠχητικὰ δημιουργήματα τῆς μεγαλοφυΐας του, ἐκινώντας ἔτσι τὴν γοητεία τῆς καθαρῆς λεγόμενης ποίησης, ὁ Valéry ἐπιπρόσθετα, ἀκολουθώντας τοὺς ἴδιους κανόνες, ξεδιπλώνει ἀριστοτεχνικὰ στὸ ἔργο του μιὰ βαθειὰ μελέτη (ποιητικὰ ἀφομοιωμένη) πάνω στὰ αἰώνια καὶ μεγάλα προβλήματα τοῦ εἶναι καὶ τοῦ πεπερωμένου.

Φαίνεται νὰ δίνει προσοχὴ στὴ νοητικὴ αὐτὴ ἐργασία γιὰτὶ ἡ ποίησή του μουσικώτατη σὲ μορφή εἶναι γεμάτη κ' ἀπὸ σκέψη ζῶσα. Εἶν' ἀλήθεια πὼς κάποτε ὁ στίχος του καταντᾷ σκοτεινὸς κ' ἀφηρημένος (γνώρισμα δυστυχῶς ἀναπόφευγο τῆς προηγμένης τέχνης) μὰ καὶ τότε διατηρεῖ ὅλη του τὴν δυναμικότητα κ' ἐλαφρότητα ἂν καὶ κλείνει πολλὰς ιδέες ὑψηλές καὶ δυσκολεξήγητες. Ἡ προσωδία τοῦ Valéry κλασικώτατη. Δὲν θέλησε νὰ χρησιμοποιήσει τίς εὐκολίες τοῦ ἐλευθέρου στίχου (ἐπινόηση τοῦ Laforgue στὴ Γαλλία τοῦλάχιστον). Τοῦ φαίνονται ἀντικαλλιτεχνικὲς γιὰτὶ ἀφίνουν τὴν ἔμπνευση νὰ προχωρεῖ μέσα στὸ κενὸ χωρὶς τὰ ση-

μεῖα ποῦ δυναμώνουν καὶ τελειοποιοῦν τὸ ἔργο της. Ἡ ἱκανότητα τῆς σύνθεσης συνίσταται γι' αὐτὸν στὴν ὕστερ' ἀπὸ πολλοὺς ἀγῶνες νίκη τοῦ συνθέτη στίς ἀντιστάσεις ποῦ πάντα μοιραία καὶ πραγματικὰ προβάλλονται. (Vaincre les résistances réelles). Ἔτσι καὶ μὲ τὴν διακριτικὴ ἐπινόηση νέων ρυθμῶν πάντοτε πάνω στὸ ἐπίπεδο μιᾶς πειθαρχημένης παράδοσης ἔφθασε στὸ σημεῖο νὰ προσφέρει ἡ τέχνη του τὰ καρπερὰ τῆς ἀποτελέσματα ποῦ μᾶς γοητεύουν. Κι' ὡς πεζογράφος ὁ Valéry ἔδωσε δείγματα ξεχωριστῆς συγγραφικῆς ἰδιοφυΐας. Τὸ προσωπικὸ του style ἰδιότυπο, τὸν κατατάσσει στοὺς πρὸ ἀξιόλογους πεζογράφους τοῦ αἰῶνα μας. Οἱ περὶ τέχνης κ' αἰσθητικῆς γνώμες του θὰ μείνουν ἀνάγλυφες κ' ἀνεξάλειπτες ἀπ' τὸν χρόνον. Νὰ, με-

ρικοὶ τίτλοι τόμων τοῦ ποῦ ξυπνοῦν μέσα μας ὀλόκληρους κόσμους.

L' introduction sur la méthode de Léonard de Vinci (1895)

La soirée de M. Teste (1895)

L'âme et la danse, Eupalinos ou l'architecte (1923)

Variétés (τέσσερις τόμοι)

Analecta (1926)

Rhumbs (1926)

Regardes sur le monde actuel (1931)

Autres Rhumbs (1934)

Dégas, Danse, Dessin (1938)

Introduction à la poétique (1938)

Mélange (1941) κ. λ. π. κ. λ. π.

Ἔργο γεμάτο ποίηση καὶ μουσική, γραμμένο — γιὰ νὰ τελειῶνω μὲ μιὰ φράση δική του — «*en français infiniment pur*».

Γ. Σ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΑΣ

ΑΥΓΗ

Στὸν Paul Peujaud

Ἡ καταχνιά τῆς σύγχυσης ποῦ ἦταν γιὰ μένα ὁ ὕπνος, σκορπίζεται ἀπ' τὸ ρόδινο φανέρωμα τοῦ ἡλιου Μὲς στὴν ψυχὴ μου προχωρῶ μὲ πίστη φτερωμένος· αὐτὴ εἶν' ἡ πρώτη προσευχή! Μόλις βγήκ' ἀπ' τὸν ἄμμο καὶ βηματίζω θαυμαστὰ στοῦ νοῦ μου τὰ ἴχνη ἐπάνω.

Μὲς σὲ ὕπνο ἀκόμα, ὦ, χαίρετε! ἐνῶ διπλομειδιᾶτε, παρομοιώσεις φιλικῆς ποῦ λάμπετε στίς λέξεις! Μὲ κἀνιστρα στίων μελισσιῶν τὸν βόμβο θὰ σᾶς ἔχω· καὶ στὸ τρεμάμενο σκαλὶ τῆς χρυσῆς κλίμακας μου ἡ φρόνησή μου ἀνάερ, θέτει λευκὸ τὸ πόδι.

Ἡ αὐγή! νά τη, πιά στις πλαγιές
 πού τώρ' ἀνατριχιάζουν!
 Ὅλες μαζί τεντώνονται
 καὶ κάποιες, λές, κοιμούνται
 ἢ μιὰ αἴγλη, ἢ ἄλλη χάσμημα·
 σ' ὀστράκινο ἓνα χτένι,
 τὰ δάκτυλά της χάνοντας,
 κοντὰ στ' ὄνειρο ἀκόμα,
 τὸ ἄλυσοδέν' ἢ ράθυμη
 στὸ νόημα τῆς φωνῆς της.

Πῶς! μὲ ρυτίδες εἰστ' ἑσεῖς!
 Τὶ κάνατε τῆ νύχτᾳ,
 Ἰδέες, κυρίαρχες τῆς ψυχῆς,
 ἑταῖρες ἀπὸ πλήξης;

— Πάντοτε, λένε, φρόνιμη
 ἢ ἄσβηστη ἐμφάνισή μας
 τῆ στέγη σου δὲν πρόδωσε
 ποτέ, οὔτε μακροσμένες,
 μὰ ἀράχνες εἴμασταν κρυφές
 στοῦ ἐγὼ σου τὰ σκοτάδια!

Δὲν θὰ μεθύσεις μὲ χαρὰ
 βλέποντας μύριους ἡλίους,
 γέννα σκιᾶς πού εἶχ' ὑφανθεῖ
 στὰ αἰνίγματά σου ἐπάνω;
 Για δὲς ἐμεῖς τι κάναμε
 στὴν ἄβυσσό σου ἀρχαῖες
 κλωστές μας πιά τεντώσαμε
 καὶ πήραμε τῆ φύση
 γυμνὴ μὲς σ' ἓνα ὑφάδι ἐνῶ
 σκιροῦν οἱ ἐτοιμασίες...

Τὸ πλέγμα τους τὸ νοητὸ
 ξεσχίζω πιά ἐρευνῶντας
 στὸ δάσος μου τὸ αἰσθησιακὸ
 χρησμούς τοῦ τραγουδιοῦ μου.
 Τὸ εἶναι! Αὐτὶ τοῦ σύμπαντος!
 Δίνεται ὄλ' ἡ ψυχὴ μου

στοῦ πόθου τὴν ἀκρότητα...
 Ἀκούει τὰ ἐντὸς νὰ τρέμουν
 καὶ κάποτε τὰ χεῖλη μου
 θαρροῦν πῶς ζοῦν τὸ ρῖγος.

Νά, τὰ σκιερὰ τ' ἀμπέλια μου,
 κάθε μου τύχης λίκνο!
 Οἱ εἰκόνες εἶναι πάμπολλες
 τὸ ἴδιο κ' οἱ ματιές μου...
 Τὸ κάθε φύλλο μιὰ πηγὴ
 χαρᾶς μου παρουσιάζει
 κεῖ πίνω τῆ γλυκειὰ βοή...
 Σάρκα εἶμι' ἀνθοῦ, ἀμυγδάλου
 νὰ περιμένω οἱ κάλυκες
 ζητοῦν γιὰ τὸν καρπὸ τους.

Τ' ἀγκάθια δὲν φοβοῦμ' ἐγώ!
 Καλὸ τὸ ξύπνημά μου,
 μᾶλλον τραχὺ! ἀρπαγὴ ἰδεατὴ
 δὲν θέλει βέβαιος νᾶσαι·
 ναί, κόσμος γιὰ νὰ μαγευτεῖ,
 πληγὴ μὲ τόσο βάθος
 ἀδύνατο νᾶναι ἄγονη
 γι' αὐτὸν πού ἄλλους θέλγει·
 κ' ἐπικυρώνει τὸ αἶμα της
 σ' αὐτὸν πού μόνο ἀνήκει.

Πλησιάζω τῆς ἀθώρητης
 δεξαμενῆς τῆ διαύγεια
 ἢ ἐλπίδα μου ὅπου κολυμπᾶ
 φερόμενη μὲς στὸ ρέμα.
 Σχίζει ὁ λαιμός της τὸν καιρὸ
 κ' ὑψώνει αὐτὸ τὸ κῆμα,
 γέννημ' ἀσύγκριτου λαιμοῦ...
 Στὰ νάματα ἔχει νοιώσει
 τὸ βάθος τὸ ἄπειρον αὐτῆ
 καὶ πιά ριγᾶ ἀπ' τὰ νύχια...

Μετάφραση Γ. Σ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΑ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΑΜΜΟΥΔΙΑΣ

Ὁ κόσμος ξεχῦθηκε ἀπὸ τὸ με-
 ταφορικὸ μέσο κι' ἔτρεξε βιαστικὸς
 στὶς θυρίδες ν' ἀγοράσει εἰσιτήρια.
 Ἐπειτα ὄλος αὐτὸς ὁ κόσμος με-
 ταβλήθηκε σὲ προυντζινη γύμνια καὶ
 σὲ χρώματα.

Ὅλα τὰ χρώματα!

Θυμᾶμαι, σὰν ξαναγύριζα μὲς
 στοὺς ἀνθρώπους, τὴν ἐντύπωση
 ποῦκαμαν τὰ χρώματα στὰ μάτια
 μου τὰ συνειθισμένα στὸ γκριζο,
 στὸ σταχτι καὶ στὸ ιδιόρρυθμο χρω-
 μα τοῦ χώματος. Εἶχα βρεθεῖ στὴ
 θέση ἐνός ἐκ γεννητῆς τυφλοῦ πού
 θὰ θεραπευτεῖ ξαφνικὰ μ' ἐγχείρη-
 ση. Στὴν ἀρχὴ θὰ βλέπει χωρὶς
 τὰ χρώματα κι' ἔπειτα, στὸ τελευ-
 ταῖο στάδιο τῆς μάθησης — γιὰ
 μαθαίνει κανεὶς καὶ νὰ βλέπει — θ'
 ἀρχίσει νὰ τὰ διακρίνει καὶ θὰ πεῖ
 τότε:

— Τὶ ὁμορφα ποῦναι τὰ χρώμα-
 τα! Χωρὶς ἄλλο ὁ κόσμος δὲ θά-
 ταν τόσον ὠραῖος δίχως αὐτά.

Κι' ὄλον αὐτόνε τὸν ὄργασμὸ
 τῶν χρωμάτων τὸν πλαισιώνει τὸ
 γαλάζιο τ' οὐρανοῦ καὶ τὸ κυανο-
 πράσινο τῆς θάλασσας. Καὶ κάπου
 κάπου, γιὰ νὰ μὴ λείψει καὶ τ' ἄ-
 σπρο, δυὸ συννεφάκια βαμβακενῆ
 καὶ μὲ ὀλόλευκο πανὶ ἓνα κότσο.

Ὁ κόσμος «πέρνει τὸ μπάνιο
 του.» Βουτᾶ καὶ ξαναβουτᾶ καὶ
 σιὸ τέλος ξαπλώνεται στὴν ἄμμο.
 Κίνηση καὶ καθαρὸς ἀγέρας, δια-
 σκέδαση καὶ ἰώδιο, γλέντι, ὄζον καὶ
 αὐξηση τῆς αἰμοσφαιρίνης, ὑψηλὴ

ἀτμοσφαιρικὴ πίεση καὶ ξεκούρα-
 σμα τῶν νεύρων, δροσιά, ἀλμύρα
 καὶ ἀκτίνες ὑπεριώδεις. Δύσκολα
 θὰ συναντήσῃ κανεὶς τόσα πλεονε-
 χτήματα νὰ προσφέρονται μὲ τό-
 σον εὐχάριστο τρόπο. Ἀλλὰ δὲ
 σταματοῦν ἐδῶ οἱ πασίγνωστες ἄλ-
 λωστε αὐτὲς χάρες.

Μπρὸς στὴ θάλασσα μεταμορφώ-
 νόμαστε μὲ τῆ γύμνια μας. Γινό-
 μαστε γιὰ λίγες ὥρες παιδιὰ. Καὶ
 τῶχτε λίγο αὐτό;

Σ' ὄλους μας ἔχει μείνει κάτι
 ἀπ' τὴ χαρὰ τοῦ παιχνιδιοῦ τῆς
 μικρῆς ἡλικίας, τοῦ παιχνιδιοῦ πού
 ἐκδηλώνεται μὲ τὴν κίνηση. Γιὰ
 μπορούμε νὰ χωρίσουμε τὰ παιχνί-
 δια σὲ δυὸ κατηγορίες. Ἡ μιὰ, τὸ
 ἀθλητικὸ παιχνίδι πού πέρνει ἐνεργ-
 γὸ μέρος τὸ σῶμα ἢ δευτέρη τὸ
 διανοητικὸ παιχνίδι, τὸ φαντασια-
 κὸ χτίσιμο τῶν παιδικῶν πύργων.
 Αὐτὸ τὸ δεύτερο τὸ συνεχίζουμε
 κ' ἰ μεγάλοι μὲ τὸ ὄνειροπόλημα ἢ
 μὲ τὴν Τέχνη. Συνεχίζουμε τὸ φτιά-
 σιμο ἐνός κόσμου ὄνειρεμένου κι'
 ἀνύπαρχτου πού μὲ τὴ φαντασία
 μας τὸν κυβερνοῦμε, ἐνός κόσμου
 ἐλαστικοῦ πού τοῦ δίνοῦμε ὅποιες
 θέλοῦμε ἐμεῖς κατευθύνσεις. Τὸ
 πρῶτον ὁμως μᾶς ξεφεύγει ὀριστι-
 κά. Ἐχετε προσέξει τὴ σκηνὴ τοῦ
 δρόμου. Ἐνα παιδάκι μὲ τὸ τόπι
 του. Κάποιος κύριος περνᾶ χω-
 μένος στὴ σοβαρότητα τῆς ἡλικίας
 καὶ τῆς φορεσιᾶς του. Ἴσως συνο-
 δεύει κυρίως. Κάποια στιγμή, μὲ

καταδεχτικό χαμόγελο θέλει να χτυπήσει τὸ ἀδέσποτο στὴ μέση τοῦ δρόμου τοπάκι. Μερικὲς ἀδέξιες κινήσεις (ὀλάκερο δράμα) καὶ κατορθώνει νὰ τὸ ψαύσει μὲ τὴν ἄκρη τῆς σιόλας του. Ὁ κύριος ἐπαιξε! Τὸ παιδάκι ἀπαντᾷ μὲ ἄλλο χαμόγελο καί... ἡ σκηνὴ θὰ ἐπαναληφτεῖ μετὰ τέσσερα ἢ πέντε ἴσως χρόνια.

Ἀσφαλῶς κάτι ποὺ δὲ θὰ ξαναγυρίσει ἔχουμε χάσει. Καὶ κάποτε ἀπὸ ἀπόμειρο συρταράκι τοῦ μυαλοῦ μας ξεθάφτεται μιὰ νοσταλγία γιὰ κίνηση, γιὰ ἐνέργεια, γιὰ παιχνίδι. Ἔρχεται ὁμως ἡ σοβαρότης, ἡ πιδὸ μεγάλη συμβατικὴ ψευτιά τοῦ καιροῦ μας. Ἔρχεται ἡ κάποια κοινωνικὴ μας θέση, ἡ τσάκα τοῦ πανταλονιοῦ μας, ἡ σφιχτοδεμένη μας γκρεβάτα, ἡ φαλάκρα μας, ἡ πόζα μας καὶ μᾶς ξαναφέρνει στὴν πραγματικότητα.

Ἀπ' αὐτὴ τὴν πραγματικότητα μᾶς βγάζει τὸ θαῦμα τῆς ἀμμου-

διᾶς. Μὲ τὴ γύμνια πάει περίπατο ἢ πόζα. Ἔτσι ἐπιτρέπεται νὰ παίξουν ὅλοι, ὁ σοβαρὸς ἐργοστασιάρχης, ἡ ξερακιανὴ δακτυλογράφος ὡς κι' ἡ ἡλικιωμένη μητέρα ποὺ συνοδεύει τὴν κόρη της στὴν πολυτάραχη πλάζ κι' — ἀλλοίμονο — τὸ φθινόπωρο τὴ βρίσκει μόνη πάλι νὰ τὴν ξανασυνοδεύει.

Ὁ τόπος μας μὲ τὸ εὐκρατο κλίμα του τ' ἀκρογιαλίας μας ἀπλωμένα ἀπρόοπτα στὸ κῦμα ποὺ ποτίζει τὴ γλωρίδα τῆς γῆς — ἐκεῖ ποὺ ὁ θάμνος τῆς στεριάς μεγαλώνει δίπλα στὸ φύκι κι' ἡ ἀλμύρα τῆς θάλασσας σμίγει μὲ τὴν εὐωδιά τῆς ρίγανης καὶ τοῦ καραμπασιοῦ — οἱ νταντελένιες ἀκρογιαλιές μας μὲ τὰ βραχάκια τους γεμάτα ἀχιβάδες καὶ πεταλίδες...

Νὰ, ἡ ὡραιότερη ποὺ μπορεῖ νὰ ὑπάρξει σκηνοθεσία γιὰ τὴν ὁμαδικὴ ἐπαφὴ μας μὲ τὴ θάλασσα.

ΤΑΙ ΤΙΝΟΣ

ΑΝΘΡΩΠΙΣΚΟΙ

FAIK BAYSAL

Τοὺς κοινούς, τοὺς περιφρονημένους ἀγαπῶ
Ἀγαπῶ τ' ἀνήλιαγα ἀμαρτωλὰ σπίτια
Ὅπου δαγκώνουν τὸ Δημιουργὸ μ' ὄλα τους τὰ δόντια
Καὶ τὴν θέρη τῆς φούχτας τους τῆς φτωχῆς.
Τὰ μαχμούρικα τὰ πρωῖνὰ...
Τῶν περιφρονημένων τὰ μάτια, μάτια δικά μου εἶναι,
Μιλῶ καὶ γελῶ μὲ τὰ δικὰ τους χεῖλη,
Μὲ τὰ δάκρυα τους καὶ κλαίω.
Θὰ πεθάνω παρόμοια καθὼς αὐτοὶ πεθαίνουν,
Στὴν ἄθρη πολιτεία τῶν περιφρονημένων,
Τραγουδώντας θαλασσινὰ τραγούδια,
Φίλος μ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους,
Χαιδεύοντας μὲ τὶς γερὲς μου παλάμες
Τὰ πρόσωπα ὄλων....

Μετ. ΝΕΒΖΑΤ ΧΑΤΚΟ

ΠΡΟΖΑ

ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ...

Ἐξω βρέχει. Ψιλλή, μονότονη βροχὴ τοῦ Νοέμβρη λούζει τὰ τζάμια. Μέσα οἱ φλόγες τοῦ τζακιοῦ — σωστὲς πύρινες γλῶσσες — ἀπλώνουν παράξενους ἴσκιους καὶ μιὰ πολὺ γλυκειὰ θαλπωρὴ στὸ σκοτεινὸ δωμάτιο.

Καθισμένη ἐμπρὸς στὸ τζάκι σὲ περιμένω. Πῶς ἀργεῖς ὁμως ναρθεῖς. Εἶναι ἀρκετὴ ὥρα ποὺ ἔπεσε τὸ βιβλίο ἀπὸ τὰ χέρια μου καὶ περιμένω. Τὶ ἀργὰ ποὺ κινεῖται ὁ δείκτης! Τὰ λεπτὰ φαίνονται ὥρες. Εἶναι φριχτὸ νὰ περιμένει κανεὶς...

Τὸ δωμάτιο εἶναι βουτηγμένο σὲ μιὰν ἀπόλυτη ἡσυχία. Ποὺ καὶ ποὺ μόνο ἔρχεται νὰ τὴν ταραξεί ἓνα τρίξιμο. Εἶναι τὰ ξύλα ποὺ βογγοῦν, γιὰτὶ ἄγρια ἢ φωτιά τ' ἀρπάξει γιὰ νὰ τὰ καταβροχθίσει. Καὶ ὕστερα ὄλα πάλι πέφτουν στὴ σιγή. Αὐτὴ τὴ φορὰ ἓνας ψύθιρος τόσο ἐλαφρὸς, σχεδὸν ἀνεπαίσθητος μὲ κάνει νὰ σηκώσω τὸ κεφάλι. Τὸ κόκκινο τριαντάφυλλο ποὺ ἦταν στὴ θέση τοῦ τζακιοῦ ἀρχίζει νὰ ξεφυλλίζεται. Ἀργὰ πέφτουν τὰ πέταλα καὶ ἔρχονται νὰ ξεψυχίσουν στὰ πόδια μου...

Ἐδωσες τὴ στερνὴ σου πνοὴ μ' ἓναν ἀναστεναγμό. Σοῦ ἄρεσε ἡ πρόσκαιρη ζωὴ καὶ μὲ τόσο πόνο τὴν ἀποχαιρέτησες; Ὁραῖο τριαντάφυλλο, τὸ ἄρωμα σου μεθάει, ἡ ὁμορφιά σου θαμπώνει, καὶ τὰ πέταλά σου μοιάζουν μὲ μετάξι. Ξέρεις καὶ μιλεῖς στὶς αἰσθήσεις μας.

Θυμᾶσαι μόλις μὲ εἶδες, πῶς μὲ παρακαλοῦσες νὰ σὲ πάρω μαζύ μου νὰ γνωρίσεις «τὸν ἔξω τὸν κόσμο»; (ὁπως ἔλεγες). Ζοῦσες σ' ἓναν κῆπο μαγεμένο. Ἐγὼ ὁμως, τί γύρευα μέσα ἐκεῖ; Ἄ! ναὶ θυμᾶμαι.

Πάλι ἐσὺ εἶσουν ἡ αἰτία. Μοῦ εἶχες πεῖ νὰ σὲ περιμένω ἐκεῖ στὴ γωνία τοῦ ἐξοχικοῦ δρόμου. Καὶ σὰν καὶ σήμερα ἀργοῦσες νὰ ἔλθεις. Καὶ περιμένα, περιμένα καὶ δὲ φαινόσουν πουθενά. Ἀντίκρου μου ἦταν τὸ μονοπάτι ποὺ τόσες φορὲς μοῦ εἶχες πεῖ νὰ μὴν τυχὸν καὶ τὸ περάσω μόνη μου. Ἀπὸ πείσμα ὁμως μπῆκα στὸ μονοπάτι καὶ περπατοῦσα γρήγορα. Ὅσο προχωροῦσα τόσο μεγάλωνε ὁ θυμὸς μου γιὰ σένα. Αἰσθανόμουνα πῶς μπορούσα νὰ κάνω τὸ πᾶν γιὰ νὰ σὲ δυσαρεστήσω, νὰ σοῦ δείξω πῶς σὲ παράκουσα. Σὲ λίγο ἔφθασα σὲ μιὰ καγκελόπορτα. Τὴν ἐσπρωξα καὶ μπῆκα μέσα. Καὶ ἔμεινα θαμπωμένη ἀπ' ὅ,τι εἶδα. Ἐνας κῆπος γεμάτος τριαντάφυλλα ἀπ' ὄλα τὰ χρώματα, καὶ τόσα πολλὰ ποὺ ἐγὼ χανόμουν μέσα σ' αὐτά. Ζαλισμένη ἔσκηνα νὰ τὰ μυρίσω καὶ τὸ καθένα μοῦ ψιθύρισε τὴν ἱστορία του. Τὸ ἓνα ἀγαπᾷ μιὰ πεταλούδα ποὺ κάθε μέρα ἔρχεται, κάθεται στὰ πέταλα καὶ τὸ κρατᾷ συντροφιά. Τὸ ἄλλο χαίρεται γιὰτὶ εἶναι ἀκόμα μικρὸ καὶ ἔχει ὀλάκερη ζωὴ μπροστά του. Δὲν ξεύρει τὸ δύστηχο πόσο σύντομη εἶναι ἡ ζωὴ κάθε ὡραίου. Τὸ

άλλο, ένα κόκκινο, με παρακαλεί να τὸ κόψω, γιατί λαχταρᾷ νὰ γνωρίσει τὸν «ἔξω κόσμο».

Καὶ τότε ὅλη ἡ κακία ποὺ ἦταν μέσα μου ξέσπασε σ' αὐτὰ τὰ κακόμοιρα τὰ ρόδα. Ἐξαλλη, τρελλή ἄρχισα νὰ κόβω με μανία. Δὲν ἄκουγα τίποτε. Μερικὰ με παρακαλοῦσαν νὰ τ' ἀφίσω, ἀλλ' ἐγὼ ἔκοβα, ξεροῖζωνα ἄσπλαχνα. Ὅσο ἔκοβα τόσο με πλημμυροῦσε τὴν καρδιά μιὰ ἄγρια χαρὰ Χαιρόμουνα ἐπειδὴ βλέποντάς με ἔτσι φορτωμένη με ρόδα θὰ καταλάβαινες πὼς πῆγα στὸ μονοπάτι καὶ θὰ θύμωνες. ὦ, πόσο θὰ θύμωνες! Σ' ἄξιζε ὁμῶς αὐτὸ τὸ μάθημα.

Ἐκοψα ὀλόκληρες ἀγκαλιές καὶ τὶς πέταξα μέσ' τὴν ποδιά μου. Καὶ τὰ πουλιὰ φοβισμένα φεύγανε στὸ πέρασμά μου. Σὲ μιὰ στιγμή ὁμως σταμάτησα γιατί δὲ μπόρῳσα νὰ κρατήσω περισσότερο. Ντροπιασμένη γι' αὐτὸ ποὺ ἔκανα ἔφυγα ἀπ' τὸν κῆπο τρέχοντας Ἐξω ὁμως φυσοῦσε ἕνας ἀέρας δυνατὸς καὶ ἔλυσε τοὺς κόμπους τῆς ποδιάς μου. Καὶ πέταξαν τὰ τριαντάφυλλα. Μερικὰ στριφογύρισαν στὸν ἀέρα σὰν πεταλοῦδες, ἄλλα θὰ πῆγαν στὴ θάλασσα καὶ θὰ τὴν ἔβαψαν με κόκ-

κινο αἷμα, καὶ ἄλλα θὰ πῆγαν στὸ ποτάμι καὶ θὰ πλέουν σὰν ξωτικά νούφαρα. Θυμωμένα ὅλα εἶχαν φύγει ἀπὸ κοντά μου ἐκτὸς ἀπ' ἐκεῖνο τὸ κόκκινο ποὺ ἔμενε καρφωμένο στὴ ζώνη μου.

Ἀπὸ τὴν κακία μου μόνο ντροπὴ εἶχε ἀπομείνει. Ντροπὴ γι' αὐτὸ ποὺ ἔκανα καὶ γιὰ τὴ χαρὰ ποὺ αἰσθανόμουνα κόβοντάς τα. Λυπημένη γύρισα πίσω σιγὰ - σιγὰ. Δὲν μοῦ εἶπες τίποτε, μόνο κύτταξες παράξενα, τὸ κόκκινο τριαντάφυλλο ποὺ κρατοῦσα στὸ χέρι.

Μόνο τόσο.

Ἐδειξα στὸ τριαντάφυλλο τὸν «ἔξω κόσμο» ποὺ τόσο ποθοῦσε νὰ δεῖ. Τὸ γνώρισε καλά, καὶ τώρα τὰ πέταλά του, μαραμένα ἀπ' τὴ ζέστη κείτονται στὰ πόδια μου.

Ἐνα δυνατό κουδούνισμα με συνέφερε Ἡρθεσ ἐπὶ τέλους! Ἡ φωτιὰ κοντέβει νὰ σβήσει, μόνο ἕνα δυὸ κούτσουρα ἔχουν ἀπομείνει. Μιὰ ὥρα ἔχει περάσει χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω κι' ἐκεῖνο χάρις σὲ σένα μαδημένο τριαντάφυλλο. Με ταξίδεψες στὸ δικό σου, τὸ μαγεμένο κόσμο.

Μὲ τὴ συντροφιά σου, εἶναι γλυκὸ κανεὶς νὰ περιμένει. . . »

Πόλη

ΑΔΕΗ

Η ΣΚΟΠΙΑ ΜΑΣ

Πρὸς νέες ἀφετηρίες

Ὁ πόλεμος δὲν εἶναι μονάχα μὴ θεομηνία καταστροφῆς καὶ καθολικῆς συμφορᾶς. Ταυτόχρονα στέκεται πάντα κι' ἕνας ἠθικὸς καὶ πνευματικὸς καθαρμὸς τῶν λαῶν καὶ μιὰ νέα ἀφετηρία ἱστορικῆς ζωῆς.

Μᾶς ἐξαναγκάζει σὲ μιὰ γόνιμη ἀναθεώρηση ἑλῶν τῶν καθιερωμένων ἀξιών καὶ θεσμῶν καὶ ριπίζει ἀξύτερα ὅλες τὶς λανθάνουσες δημιουργικὲς δυνάμεις τῆς διανοητικῆς σφαίρας.

Ὁ πνευματικὸς κόσμος τῆς Εὐρώπης, μιὰ κι' ἀποτελεῖ τὴ συνθετικὴ συνείδηση τῶν λαῶν τῆς ἡπείρου τῆς, ζεῖ βίβια βαθύτερα καὶ δριμύτερα τὸ μεγάλο δρᾶμα τῆς πρώτης μεταπολεμικῆς περιόδου. Ἀγωνίζεται νὰ συλλάβει στὴν πιὸ ἀναρχὴ τοῦ ἀκόμα φευγαλέα μορφή, τὸ ἐπείγον πληθωρικὸ αἴτημα ζωῆς, νὰ τὸ συνειδητοποιήσει καὶ νὰ χρεῖσει τὴ νέα γραμμὴ πορείας πρὸς τὴ λύτρωση. Οἱ λαοὶ ἀντιζοῦν πρὸς αὐτὸν καὶ ἀνοπομονοῦν. Ἀνοπομονοῦν οἱ λαοί. Μὲ τὴν φυχὴ στὸ στόμα, τὰ ἐκτομῶμα τῶν συντριμμένων ἀνθεώπων, ποὺ δώσανε τὰ πάντα στὴ μεγάλην ὑπόθεση τῆς ἑλευθερίας καὶ τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου, ἀναμένουν τὴν ἀντικειμενοποίηση τῶν ἰδεῶν τους καὶ τὴν ἀξιοποίηση τῶν θεσμῶν τους. Ἀκόμα ἡ τρικυμία τοῦ μίσους καὶ τῆς ἀρπιαγῆς καὶ τῆς βίας δὲν ἐκόλασε. Δὲν ἐλούραζαν ἀκόμα τὰ κᾶθη τὰ σκοτεινὰ καὶ τὰ μαινόμενα ἱστορικά. Δὲ σταλάζε ἀκόμα στίς κορσεμένες ἀπὸ τυράγνιες καὶ θανάτους ψυχῆς, ἡ γαλάζια ὥρα τῆς εὐδαιμονίας καὶ τῆς εἰρήνης. Ἐνας ὀλόκληρος κόσμος καταποντιστῆκε φλεγόμενος στὴν ἄβυσσο. Ἐνας νέος κόσμος ἀγωνίζεται νὰ διαμορφωθεῖ καὶ ν' ἀποκρυσταλλωθεῖ σὲ ζῶσα πραγματικότητα.

Ποιὰ θὰ εἶναι ἡ στάση τῆς πνευματικῆς Εὐρώπης στὸ ἀπέριπτο θέημα τῆς ἀγωνίας τῶν λαῶν; Ποιὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ νέος προσανατολισμὸς τῶν συνειδήσεων, ποὺ θὰ ἐξηγήσει οἴγουρα καὶ σταθερὰ πρὸς ἕνα καλύτερο αὐριο;

Τὴν ἀπάντηση στὸ καθολικὸ τοῦτο ρῶτημα θὰ

μᾶς τὴ δώσει ἡ πείρα καὶ ἡ γνώση τοῦ παρελθόντος. Ἀπὸ ἐκεῖ θὰ μᾶς ἔρθει τὸ μεγάλο διδάγμα.

Τὸ ἀρχαῖο θαῦμα ἦρθε σὲ συνέχεια καὶ κορύφωμα μὲς χιλιόχρονης ἱστορικῆς ἐξέλιξης. Τὸ θαῦμα τοῦτο, ἐπαναλήφτηκε, ὡς ἕνα σημεῖο, μετὴν Ἀναγέννηση, ποὺ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ περίοδος γαλουχημένη καὶ διαποτισμένη μετὴν κλασικὴ σοφία καὶ ὠραιότητα.

Κι' ἡ σύγχρονη πνευματικὴ ἑυρώπη πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση φαίνεται ν' ἀρχίζει νὰ συγκλίνει βαθμιαία, κι' αὐτοῦ νὰ προσπαθεῖ νὰ ἐπιστημάνει τὴ νέα ἀφετηρία, ἀπ' τὴν ὁποία ξεκινῶντας θὰ τενεῖ ν' ἀνανεώσει ὅλες τὶς ἀρχὲς καὶ τὶς ἀξίες, σύμφωνα πάντα μετὴν σύγχρονες κοινωνικὲς καὶ πνευματικὲς συνθήκες.

Σὲ ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ θέατρα τὰ ἔργα τοῦ Σοφοκλῆ, τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Εὐρυπίδη καὶ τοῦ Σαίξπηρ ἔρχονται στὴν πρώτη γραμμὴ. Ὁ μεγάλος Ἀντρέ Ζιντ μεταφράζει τὸν Ἀλβίνου καὶ τὴν Κλεοπάτρα τοῦ Σαίξπηρ. Ὁ πρωτοπορικὸς Ζὲν Κοκτώ διασκευάζει τὴν Ἀντιγόνη τοῦ Εὐρυπίδη. Ὁ Ζᾶν - Πῶλ Σάτρ, μιὰ νέα δόξα τῆς Γαλλίας, γράφει τὸ καταπληκτικὸ του ἔργο «Οἱ Μῦθες» πάνω στὸ μῦθο τοῦ Ὀρέστη καὶ τῆς Ἡλέκτρας. Ἐνα κύμα ποὺ ὅσο πάει καὶ μεγαλώνει, ἀπλώνεται ὅλο καὶ πλατύτερα ν' ἀγκαλιάσει τὸν κλειστὸν κόσμον. Κι' ἀφοῦ ἡ Τέχνη προπορεύεται καὶ στέκεται πάντα τὸ βαρόμετρο τοῦ ἱστορικοῦ κλίματος τῶν ἐποχῶν, ἡ στροφή αὐτὴ ἐνὸς ἀριθμοῦ σιελειῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς διανοῆσης πρὸς τὸ κλασικὸ πνεῦμα, ἂν γενικευθεῖ περισσότρο, θ' ἀποτελέσει τὴν πιὸ εὐδαίωνα διαπίστωση γιὰ τὸ μέλλον τοῦ κόσμου.

Μὰ ὅπως κι' ἂν ἔχει τὸ ζήτημα, ἀνάγκη νὰ ξεκινήσουμε ὅλοι θαρετῶ, μετὴν πίστη, πάνω σὲ νέους προσανατολισμοὺς, γιὰ τὴν ὠραία κατῆχτηση τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ Αὐριο, ποὺ πέμφωτο μετὴν τὸ γαληνὸ φέγγος τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐδαιμονίας μᾶς ἀναμένει πασίχαρο.

Ἀλέξης Πάλμας

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

—Στην παλιά Βιβλιοθήκη της Φλωρεντίας άρχισε από ειδικούς ή διάσωση των ιστορικών και φιλολογικών θησαυρών της διάσημης αυτής βιβλιοθήκης, που οι ναζί μετέτρεψαν σε σωρό από πέτρες τον περασμένο Αύγουστο.

·Η άποκατάσταση των βιβλιοθηκών της Εύρώπης αποτελεί ένα νέο πρόβλημα για τον πολιτισμένο κόσμο.

Τά 7000 των βιβλιοθηκών της Πολωνίας καταστράφηκαν. Στην Τσεχοσλοβακία καταστράφηκαν τελείως 60 και 441 λεηλατήθηκαν.

Οι βιβλιοθήκες και τα εργαστήρια των Πανεπιστημίων της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης έπαθαν σοβαρές καταστροφές. Οι βιβλιοθήκες των τριών Αμερικανικών Κολεγίων της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης χρησιμοποιήθηκαν για καύσιμη ύλη. Στη Ρωσία λεηλατήθηκαν όλες οι Ουκρανικές βιβλιοθήκες και κυρίως του Κιέβου. Ολόκληρη ή βιβλιοθήκη του Λουβαίν στη Γαλλία καταστράφηκε ολοκληρωτικά. Η βιβλιοθήκη της Νεάπολης κάηκε γιατί βρόθησε σκοτωμένος ένας γερμανός στρατιώτης εκεί κοντά.

—Ο μεγάλος ιστορικός Λούντβιχ άνακάλυψε τα φέρετρα του Σίλλερ και του Γκαίτε μέσα σ' ένα μικρό μαγαζάκι της Ίένα στη Γερμανία.

Τά φέρετρα αυτά που ήταν θαμμένα στη Βαϊμάρη έδω και 120 χρόνια, τά είχαν σηκώσει οι ναζίδες και κανείς δέν ήξερε που τά είχαν κρύψει. Ο Λούντβιχ είδοποίησε άμέσως τις άμερικανικές άρχές οι όποιες θα έπαναφέρουν τά φέρετρα στη Βαϊμάρη.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Στη χώρα μας

—Στό Λύκειο του Γαλατιάσαραι άνοιξε ή 29η έκθεση Ζωγραφικής του "Güzel Sanatlar Birliği" στην όποία έλαβαν μέρος πάνω από τριάντα καλλιτέχνες.

Τό «Güzel Sanatlar Birliği» διοργάνωσε ίσαμε σήμερα 67 έκθεσεις άπ' τις όποιες οι 22 έγιναν στην Άγκυρα, 2 στό Άλάϊκιοσκ, 4 σε διάφορα Χάλκ Έβη και οι λοιπές στη Γαλλία, στη Μόσχα, στό Βουκουρέστι, στό Βελιγράδι και στην Αθήνα.

Τό Ώδειό της Πόλης μας με την πρωτοβουλία του προέδρου του και με την ύποστή-

ριξη της Δημαρχίας άνέλαβε τό σχηματισμό συμφωνικής όρχήστρας με μέλη μισθωτά.

·Η όρχήστρα του Ώδειου που περιλαμβάνει στό πλαίσió της έκτός των έγγόρδων κι όδολα τά πνευστά όργανα, έχει ήδη άρχίσει τις προκαταρκτικές της εργασίες με τη διεύθυνση του τόσο καλλιτεχνικά κατηρητισμένου όσο και ειδικού στα ζητήματα όργάνωσης κ. Cemal Resit.

·Η ύλική ύποστήριξη της Δημαρχίας καθώς και ή προσωπικότητα του ξεχωριστού μαέστρου, μάς ύπόσχονται πολλά για τό χειμώνα που μάς έρχεται.

Τό Χάλκ Έβη του Έρν Όνού διοργάνωσε στό Καζίνο και την Πλάζ του Σουαντιέ, στις 6 του μηνός, πανηγυρική έσπερίδα προς τιμή των ήθοποιών του θεάτρου και της Όπερας του Κρατικού Ώδειου της Άγκυρα. Στην έσπερίδα αυτή που όνομάστηκε «Bizim Gece» παρευρέθηκαν και πολλοί γνωστοί καλλιτέχνες της πόλης μας.

—Στό προτελευταίο τεύχος των «N. Hebdomadaires» άρθρο του ζωγράφου Henri Matisse που έξηγει τον τρόπο της εργασίας του, τό πώς αισθάνεται τό χρώμα, τις σχέσεις της ύλης που θα δουλέψει με τον έαυτό του. Έπιμένει ότι πρέπει να εισύσουμε σ' όλες τις δυνατότητες της ύλης.

·Ό,τι προέχει είναι να δουλέψει κανείς τό μοντέλο του άρκετά ώσπου να τό κάνει δικό του για να μπορεί να τό σχεδιάσει και να έκτιμήσει τον έρό χαρακτήρα κάθε ζωντανού πράγματος.

—Στό τελευταίο τεύχος άρθρο του R. Cogniat «Μελλοντικές ύποχέσεις των νέων ζωγράφων» που ξετάζει την άναβίωση του κυβισμού στη ζωγραφική, ό όποιος φαινόταν ληιμονημένος και άπό τον όποιο κι αυτοί άκόμα οι έκνοητές του άπομακρόνουνταν μη μένοντας πιστοί στην πρώτη μορφή του, όπως ό Picasso μ' ένα κόσμο παραχώδη και παθιασμένο, ό Braque με μιάν ευσθησία πάντοτε πιο λεπτή και ό Metzinger με τό άφηρημένα του σχέδια.

·Άνάμεσα στους νέους μύστες του κυβισμού διακρίνονται οι Fougereon και Gischia, που ζητούν να περικλείουν τις συνθέσεις τους μέσα σε μι σειρά από καμπύλες και arabesque ό Maspelier διακρίνεται με τις πα-άλληλες και κάθετες ζώνες που χωρίζουν τό σχέδιο με τό χρώμα.

Στόν Moal τό έργο είναι πιο πολυσύνθετο και άπό διαφορικές πη ές Κι' έδω κυριαχεί ό χωρομοός σε κάθετες ζώνες.

·Ο Singier είναι προσηλωμένος στό παιχνίδι των χρωμάτων. Ο Pigner ζητεί πάνω άπ' όλα συνθέσεις αναπαιες.

·Ο πιο περίφημος όμως άπ' όλους εκείνος που παίζει με τις θεωρίες και τά συστήματα είναι ό Tal Coat που με μιá έλευθερία έκφρασης και μιá πρωτοτυπία ένστικτώδη την όποία κανείς δέν μπορεί να άρνηθεί, ίσως είναι ό μεγαλύτερος ζωγράφος της γενιάς του.

—Στό τελευταίο τεύχος της «Τέχνης» συνεργάζονται ό κ. Γ. Πατρ-αρχέας «Στην κατ-πράσινη όχθη» ποίημα, ή κ. Α. Μαυρομάτη «Γιά τό παιδί», ή δις Α. Κλώντια «Όφθαλμόν άντι όφθαλμού», ό κ. Ν. Δάμτσας «Άπ' τά δράματα του Τολστόη», ό κ. Δ. Χάρης «Ψαλμός ΑΗ'», ό κ. Ν. «Μιά φιλολογική έκατονταετηρίδα», ή δις Μ. Δρόσου «Τό κορίτσι με τη μενεξελιά ψυχής», ό κ. Χ Βάτος «Έσπερινό παραμύθιο» ποίημα και ό κ. Ν. Παλαίοπουλος «Τά νησιά της Προποντιδος.»

Στην Άγγλία

—Στό Σαντφόρντ —στη γενέτειρα του Σαίξπηρ — ό σκηνοθέτης Ρόμπερτ Άτκινς άνοιξε τό φετιό Φεστιβάλ Σαίξπηρ με τό θεαματικό έργο «Έρθεϊκος ό 8ος» συνεχίζοντας τη παράδοση που πριν 40 χρόνια άρχισε ό Φράνκ Μπέντυ. Πρωταγωνιστούν ήθοποιοί που άποκλειστικά εκπαιδεύονται σε ρόλους ήρώων του Σαίξπηρ.

—Στις αίθουσες Λέφεβρ και Μοντέρνας Τέχνης του Λονδίνου έκθέτονται έργα του Πικασσώ. Οι πίνακές του είναι οι άκριβότεροι άπ' όλους.

Στην Αμερική

—Η Γκέρντρον Στάιν ζωντανεύει την προπολεμική Γαλλία στό βιβλίο της «Παρίσι — Γαλλία» κι ό Έλιοτ Πώλ διηγείται στό δικό του «Την τελευταία φορά που είδθ τό Παρίσι.»

Τό έργο του Γκλένουσεύ Ουέσκοτ για τό δράμα της κατοχής στην «Ελλάδα λέγεται: «Διαμέρισμα στην Αθήνα.»

·Η «Άνθρωπινη Κωμωδία» του Ούίλιαμ Σαρογιάν είναι ή συγκινητική ιστορία μιás οικογένειας της Καληφόρνιας κατά τη διάρκεια του τελευταίου πολέμου.

—Στόν τομέα της ποίησης έχουμε την καταπληκτική έπιτυχία του Ράσσελ Ντόβενπερτ με τό ποίημά του «Η Πατρίδα» Έπίσης και τό «Δυτικό Άστέρι» του Στίφεν Βίνσεντ τιμήθηκε με τό βραβείο Πόλιτσερ του 1943.

—Ο περίφημος Άμερικανός ποιητής και συγγραφέας Έζρα Πάουντ, θερμός προπα-

γανδιστής του Άξονα, συνελήφθηκε άπ' τους Άμερικανούς στη Γένουα.

Στη Νορβηγία

—Ειδήσεις άπ' τό Όσλο, την πρωτεύουσα της Νορβηγίας άγγέλουν ότι άρχισε ή δίκη του Κγούτ Χάμσουν που είναι τώρα 85 χρονών κι έπαθε νευρική κατάπτωση μόλις έμαθε την κατάρευση της Γερμανίας. Τό ίδιο είχε πάθει και στα 1941 όταν οι συμπατριώτες του, που κάποτε είχαν αγαπήσει τά βιβλία του, βάλθηκαν να του έπιστρέφουν τ' άντίτυπά τους σ' ένδειξη διαμαρτύριας για τη συμβουλή του να πετάξουν τά τουφέκια τους και να βοηθήσουν τους γερμανούς.

—Τόν καιρό της κατοχής δραματογράφοι της Νορβηγίας και της Δανίας στάθηκαν άπ' τους πρώτους στην Άντίσταση του τόπου τους όχι μόνο με τά έργα τους αλλά και με τις πράξεις τους. Ο θεατρικός συγγραφέας Νόρνταλ Γκρίγκ είχε κατορθώσει να τό σκάσει στην Άγγλία, όπου είχε γίνει άεροπόρος της ΡΑΦ και χάθηκε τό 1943 σε μιá βομβαρδιστική πτήση πάνω άπ' τό Βερολίνο. Ο Κάι Μούνκ, άρχηγός της Δανικής Άντίστασης, τουφεκίστηκε άπ' τους γερμανούς.

Στη Ρωσία

—Πέθανε στη Μόσχα σε ήλικία 62 χρονών ό Άλ. Τολστόϊ, ό πιο λαοφιλής ρώσος συγγραφέας έγγονός του μεγάλου Λέοντα Τολστόϊ και κόμης Παραιτήθηκε του τίτλου του για να γίνει προπαγανδιστής των Σόβιετ.

—Ένας άπ' τους νέους σοβιετικούς συγγραφείς που έχει τις μεγαλύτερες έπιτυχίες είναι ό Κωνσταντίνος Σιμόιωφ. Δέν είναι άκόμα 35 χρονών κι ώσόσο πήρε δύο φορές τό βραβείο Στάλιν για τά λογοτεχνικά του έργα.

Πριν τον πόλεμο ήταν γνωστός μάλλον ως ποιητής. τά τελευταία χρόνια ή φήμη του μεγάλωσε με τη δραματογραφική του παραγωγή. Τά πολεμικά θεατρικά του έργα: «Οι Ρώσοι», «Περίμενε με» και «Ένα παιδί της πολιτείας μου» είχαν καταπληκτική έπιτυχία στα ρωσικά θέατρα και τά γύρισαν και φίλμ. Τό έργο του «Οι Ρώσοι» παίχτηκε στό Λονδίνο και στη Νέα Υόρκη.

Στη Γαλλία

—Η Άκαδημία Γκονκούρ εξέλεξε για νέο μέλος της τη συγγραφέα Κωλέτ.

—Ο Πιέρ Μπενουά, γνωστός συγγραφέας, φυλακίστηκε.

—Ο Ζ. Κοκτώ, μεγάλος θαυμαστής των Γερμανών στο διάστημα της κατοχής θέλησε να γράψει άρθρα υπέρ της Αντίστασης τη στιγμή μάλιστα που το Παρίσι έλευθερωνόταν. Του υπόδειξαν να κάτσει καλύτερα ησυχος. Οι Γάλλοι δὲν πρόκειται να ξεχάσουν τὸν ὕμνο που γράφει για τὸν γλύπτη "Αρνο Μπρέ" κερ.

—Ο "Αμπέλ Έρμαν, γνωστός συγγραφέας και μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας καύτηκε απ' την Ακαδημία και συνελήφθηκε.

—Ο Μάξ Ζακόμπ, ένας απ' τους καλύτερους ποιητές, γνωστός στιλίστας, φυλακίστηκε στα 68 του χρόνια στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Ντρανσύ, γιατί διέπραξε τὸ ἐγκλημα νὰ γεννηθῆ Ἐβραῖος. Πέθανε τὴ στιγμή που οἱ Γερμανοὶ ἐτοιμάζονταν νὰ τὸν ἀφήσουν ἐλεύθερο ὕστερα ἀπὸ ἐνέργειες τῶν φίλων του.

—Τὸν Σαιν Πῶλ Ρού, βρετανὸ ποιητὴ, τὸν σκότωσαν οἱ Γερμανοὶ ἀφοῦ βίασαν μπροστά του τὴν κόρη του.

—Δὲν μαθεύτηκε ἀκόμα πῶς σκοτώθηκε ὁ γνωστός κριτικὸς Βεϊαμίν Κρεμιέ.

—Ο Ζάν Πρεβὼ νέος και ἐκλεκτὸς συγγραφέας ἦταν λοχαγὸς τῶν Γαλλικῶν Δυνάμεων Ἐσωτερικοῦ Πολέμου στὸ Βρεκόρ. Τὸν σκότωσαν οἱ Γερμανοὶ στὸ 3 Αὐγούστου 1914.

—Ο Ζίκ Ντικούρ, συγγραφέας κι' ὀργανιστὴς τῆς ἀντίστασης βασανίστηκε κι' ἐκτελέστηκε ἀπ' τὴν Γεσταπό.

Στὴν Ἑλλάδα

Στὴν Ἀθήνα κατὰ τὰ τέλη Ἰουλίου ἐγιναν ὀργανωμένες ἐπιθέσεις ἀπὸ φανατικούς βασιλόφρονες σὲ διάφορα θέατρα. Στὸ Ἐθνικὸ θέατρο καὶ ἠ' Ἐρμῆ, τραυματίστηκαν ὁ ἠθοποιὸς Ἰατρίδης μὲ διαμπερὲς τραῦμα τοῦ θώρακα ἀπὸ σφαῖρα κι' ὁ ἠθοποιὸς Σπ. Πατρικίου. Ἐπίσης στὸ «Χυτικὸ» τραυματίστηκαν σοβιζὰ ἕνας ἀπ' τοὺς καλύτερους Ἕλληνες ἠθοποιούς ὁ Ἀντώνης Γιαννίδης κι' ὁ αἰμίλιος Βεάκης πὸν στέκεται μιά δόξα τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Ἐπίσης πολλοὶ ἄλλοι ἠθοποιοὶ καὶ θεατῆς. Οἱ «φιλότεχνοι» ἐπιδρομεῖς ἔφτασαν συντεταγμένοι στὰ θέατρα κι' ἔφυγαν μὲ τὸν ἴδιον τρόπο χωρὶς νὰ τοὺς ἐνοχλήσει κανεὶς.

Ἐολόκληρος ὁ πνευματικὸς κόσμος κι' ὁ καλλιτεχνικὸς κόσμος τῆς χώρας ἀνάστατος ἀπ' τὴς ἐπιθέσεις αὐτὰς ζήτησε νὰ διαμαρτυρηθεῖ προφορικὰ κι' ἔγγραφα στὸν ὑπουργὸ κ. Τσάτσο Τριακονταμελῆς ἐπιτροπὴ ἀπὸ κορυφαίους τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ Τέχνης πῆγε στὸ ὑπουργεῖο, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἔγινε δεκτὴ.

Παράλληλα στάλθηκε τηλεγράφημα διαμαρτυρίας πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῶν κρατῶν τῶν τεσσάρων Μεγάλων Συμμάχων καὶ πρὸς τὰ Πανεπιστήμια, τὰ πνευματικὰ ἰδρύματα, ἡμερησίως καὶ προσωπικότητες τῆς Ἀγγλίας, τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, τῆς Ἀμερικής καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ τῆς Γαλλίας. Παρόμοιες διαμαρτυρίες ὑπόγραψαν μεγάλοι ὄριθμὸς ἠθοποιῶν καὶ συντακτῶν ἡμερησίου καὶ περιοδικοῦ Τύπου.

—Τὰ ἀθηναϊκὰ θέατρα γνώρισαν φέτος δύο σκολές στιγμές. Ὁ κόσμος μὲ τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ἐπάνοδο σὲς προπολεμικὲς συνθήκες καὶ συνήθειες καὶ συγχρόνως μὲ τὴς οικονομικὲς του στενοχώριες, δὲν προσήλθε, ὅπως ἄλλοτε, ἀθρόος στὰ θεάματα.

—Ἡ κ. Κατερίνα μαζί μὲ τὸν Γεώργιο Παπὰ τὴν κ. Μελίνα Μερκούρη καὶ τὸν κ. Κατράκη ἐμφανίζοντες τὴν περίφημη δραματικὴ δημιουργία τῆς Μάργκαρετ Κέννεντυ «Ἡ μπόρα πέρασε» πὸν θεωρεῖται ὡς μιά ἀπ' τὴς καλύτερες δημιουργίες τῆς διάσημης συγγραφέως.

—Παράλληλα μὲ τὸ ἔργο αὐτὸ πὸν ἐμφανίζει ἡ διακεκριμένη πρωταγωνίστρια στὸ θέατρο τῆς πλατείας Κυριακοῦ, ἄλλη ἀπρώτη δίνεται στὸ θερινὸ «Κώστα Μουσοῦρη» μὲ τὴν ὄραιότητα κωμῶδια τῶν Ντὲ Φλὲρ καὶ Καγιαβὲ «Γαῖδοῦρι τοῦ Μπουρινιάν».

—Ἡ δυάδα Μαρίκας — Λογοθεῖδη πὸν ἔχει χρόνια νὰ συναντηθῆ στὸ ἴδιο ἔργο, θὰ ξαναεμφανισθεῖ μὲ τὴν συναρπαστικὴ κωμῶδια τοῦ Ἰσπανοῦ Ἄντζελο Κάντα «Τὰ θαύματα τῆς νύχτας» πὸν θὰ συνοδεύεται ἀπ' ἕνα αἰσθητικώτατο σκηνικὸ τοῦ Ἀνεμογιάννη.

—Ὅσον ἀφορᾷ τὸ «Ἐθνικὸ» εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸν «Ἐπιθεωρητὴ» τοῦ Γκογκὸλ θὰ διαδεχθεῖ ἡ Ἀρζελιάννα τοῦ Νικωνιέ. Ἡ χειμερινὴ οαζὶδὸν τοῦ κρατικοῦ θεάτρου θ' ἀρχίσει μὲ τοὺς «Μηστήρες τοῦ θρόνου» τοῦ Ἴψεν.

—Ὑστερα ἀπὸ τὸν λογοτεχνικὸ ἐκδοτικὸ ὀργανισμὸ τῆς κατοχῆς, ἡ ἐκδοσὴ τῶν καλῶν

λογοτεχνικῶν βιβλίων σταμάτησε σχεδὸν ἐντελῶς. Τὸ τελευταῖο βιβλίο αὐτοῦ τοῦ εἶδους πὸν ἐξεδόθη εἶνε ἡ «Ἀγγλία» τοῦ κ. Καζαντζάκη, σὲ δευτέρη ἐκδοσὴ. Χαρακτηριστικὸ τῆς κρίσης πὸν περνᾷ τὸ λογοτεχνικὸ βιβλίο εἶνε πὸς ἡ ἐκδοσὴ αὐτὴ δὲν σημείωσε τὴν ἀναμενόμενη ἐπιτυχία, παρ' ὅλη τὴν ἐπιχειρηματικότητά της.

—Νέες ἐκδόσεις πὸν ἐτοιμάζονται: Ὁ «Πυρετός», νέα διηγηματικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Καραγάτση, ἡ δευτέρη ἐκδοσὴ τοῦ «Νούμερου» τοῦ κ. Βενέζη καὶ ἕνα βιβλίο δοκιμῶν τοῦ κ. Χάση μὲ τὸν τίτλο «Ὅταν ἡ ζωὴ γίνεται ὄνειρο». Ἐπίσης τὰ περιοδικὰ «Νέα Γράμματα», «Τετράδιον» καὶ τὰ «Ἐλεύθερα Γράμματα» τοῦ Δημήτρη Φωτιάδη πὸν ἤδη κυκλοφόρησαν 12 τεύχη τους.

—Ὁ κ. Ρόμπέρ Λεβὲκ τυπώνει τὴς μεταφραστικὲς ἐργασίες του ἀπὸ κείμενα τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Γ. Σεφέρη. Οἱ ἐκδόσεις αὐτὰς, εἰ τόσο σημαντικὲς γιὰ τὴν ἑλληνικὴ λογοτεχνία, γίνονται μὲ ἔξοδα τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης. Ἡ ἐνδιαφέρουσα αὐτὴ κίνηση διευθύνεται ἀπὸ τὸν φίλο τῆς Ἑλλάδος κ. Μερλιέ, διευθυντὴ τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ πνευματικὸ σύμβουλο τῆς γαλλικῆς πρεσβείας. Ὁ κ. Μερλιέ ἐπέστρεψε τελευταία ἀπ' τὴ Γαλλία.

—Ὁ Ἀγ. Σικελιανὸς ἐτοιμᾷ ἕνα πεζογραφικὸ ἔργο φιλοσοφικῆς μορφῆς «Ἐπαρξὴ καὶ Ἱστορία» ὅπου ἐκφράζει τὴς ἐντύψεις του ἀπὸ τὰ γεγονότα τῶν τελευταίων χρόνων. Συγχρόνως ἀποτελεῖ τὴς τραγωδίας του: «Ὁ Χριστὸς στὴ Ρώμη», «Ἀσκληπιὸς» «Ἀιγιαντὴ».

—Ἄνοιξε στὴν αἴθουσα τοῦ «Παρνασσοῦ» ἡ ἐκθεσὴ τοῦ νέου ζωγράφου Γιάννη Γαίτη.

—Ὁ Ἡλίας Βενέζης συνελήφθηκε στὸν καιρὸ τῆς κατοχῆς καὶ ἐπρόκειτο νὰ τὸν τουφεκίσουν ἀν δὲν ἐπενέβαινε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός.

—Νέα περιοδικὰ τῆς Ἀθήνας εἶνε ὁ «Ἀνταίος», τὰ «Γράμματα», ἡ «Δασκαλικὴ Φωνή», Ὁργανο τοῦ Συλλόγου Διδασκάλων Τρικάλων ζωντανὸ μαχητικὸ καὶ μὲ πληροφορίες γιὰ τὴ δημοτικὴ μας ἐκπαίδευση, ἡ «Φοιτητικὴ Φωνή» ἡμερησίως τῶν φοιτητῶν πὸν καθρεφτίζει τὴ δημοκρατικὴ κίνηση τῆς νεολαίας, ἡ «Γεωργικὴ» πὸν ἐκδίδεται ἀπὸ ἑμάδα ἐπιστημόνων σὲ καθαρὴ δημοτικὴ. Ὁ

«Φοιτητὴς» δεκαπενθήμερη ἐπιθεώρηση πὸν τὴν ἐκδίδουν οἱ φοιτητὲς Θεσσαλονίκης μὲ τὰ συνθήματα «Εἰρήνη — Δευτεριά — Δημοκρατία».

Μερικὰ νέα βιβλία

—Θέμου Ποταμιανοῦ: «Τρελλοὶ καὶ φρόνιμοι» Ἀθήνα 1945.

Θέμ Κορνάρου. «Ὁ Ἐσταυρωμένος Λαός μου» Ἐκδ. Α. Καραβία Ἀθ. 1945. Ἄγγελου Ἀγγελοπούλου: «Τὸ οικονομικὸ πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος» Ἀθ. 1945. Ἄγ. Ἀγγελοπούλου: «Ὁ Σοσιαλισμὸς.» Τί εἶνε πὸς λειτουργεῖ, πὸς θὰ πῆμε. Δεύτερη Ἐκδοσὴ. Ἀθ. 1945. Νέα Ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Νικ. Βρεττάκου εἶνε «Οἱ 3 μέρες» ποίημα βαθιὰ λυρικὸ γεμάτο ἐξαρσῆ, πονεμένο θυμὸ, καὶ ὑποβλητικὰ σύμβολα. Εἶνε οἱ 33 μέρες πὸν ἕνας λαὸς πίστεψε πὸς πολεμᾷ γιὰ τὴ δευτεριά του.

Νίκου Παππά: «Αἷμα Ἀθῶν.»

Θέμου Κορνάρου: «Χαϊδάρω».

ΓΥΓΩ ΑΠ' ΤΗ ΝΕΑ ΑΝΑΚΛΑΥΨΗ

ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΑΙΜΟΝΙΟ

Ὁ Οὐέλς εἶνε σήμερα ὁ ἐπιστήμονας, ὁ ὀποιος κατάπληξε τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὴς τομμηρότερες συλλήψεις τῆς φαντασίας του. Ἀκολουθῶ τας τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰουλίου Βέρν μὲς ἔχει δώσει μερικὲς εἰκόνες τοῦ κόσμου τοῦ μέλλοντος, ὅπως ἐκεῖνος τὸν φαντάζεται. Νὰ, τώρα δὲ ὁ ἀμερικανὸς καθηγητὴς Ἄρθουρ Κόμπτον, πρὸ καιροῦ, ἔδωσε, σ' ἕνα ἐπιστημονικὸ περιοδικό, μιὰ προοπτικὴ τοῦ πὸς θὰ παρουσιασθεῖ μελλοντικὰ ἡ χαλιναγωγημένη ἀτομικὴ ἐνέργεια, πὸν μοιάζει μὲ ἀφήγησιν τοῦ Οὐέλς. Πρόκειται γιὰ τὴ δύναμη ἡ ὅποια βρίσκεται στὸ ἄτομο, στὸ ἀτμητο δηλ. σωματίο, τὴν τελευταία ὑποδιαίρεση τῆς ὕλης. Αὐτὴ ἡ ἐνέργεια ἦταν ἀπὸ πολὺ πρὶν γνωστὸ εἶπε ὁ κ. καθηγητὴς, ὅτι ὑπῆρχε σὲ τεράστιες ποσότητες, ἀλλὰ ὡς τώρα ἦταν ἀδύνατη ἡ ἐλευθέρωσή της ἐκτὸς ἀπὸ μικρὴ ἔκτασιν καὶ μὲ ὑπερόγκες δαπάνες. Ἐπειτα ἀνακαλύφθηκε νέος τρόπος γιὰ τὴ δάσπαση τοῦ ἀτόμου. Ἡ παλαιότερη μέθοδος ἦταν ἐκείνη πὸν ἐπινόησε ὁ διάσημος ἐπιστήμονας λόρδος Ρούδερφορντ τὸ 1919. Ἡ μέθοδος του στηρίζεται στὸ γεγονὸς ὅτι ὁ πυρῆνας κάθε ἀτόμου οἰασθήποτε οὐδεὶς συνίσταται ἀπὸ δύο εἶδη σωματίων, τὰ ἀπρώτα ἢ «πρωτόνια» τὰ ὅποια εἶνε φορτωμένα μὲ ἠλεκτρισμὸ καὶ τὰ ἀνέστρατα ἢ «ουδέτερα» τὰ ὅποια εἶ-

ναι ουδέτερα και δεν έχουν ηλεκτρικό φορτίο. Όταν ένα άτομο το διασπούσαν με τίν παλιά μέθοδο — του βομβαρδισμού με «πρώτα» — ή υπόθεση τελείωνε εκεί. Βρέθηκε όμως, ότι, όταν το άτομο του ουρανίου διασπάζεται με τη νέα μέθοδο — του βομβαρδισμού με «νέουτρα» — επαναστατική σημειώνεται διαφορά. Οι δύο ουσίες που παράγονταν από το διασπασμένο ούρανιο εξαπέλυαν κι' αυτές «νέουτρα» τα όποια βομβαρδίζανε και διασπούσανε ολόένα κι' περισσότερα άτομα ουρανίου. Το πράγμα συνεχίζονταν επ' άπειρο. Το γεγονός αυτό έπεσε σαν κεραυνός στον κόσμο της έπιστήμης. Αν η διάσπαση ενός μόμου ατόμου ουρανίου προκαλούσε ολόένα περισσότερες κι' αν κάθε διάσπαση παρέχει 200 εκατομμύρια βόλτ κανίνας πιά δεν ξέρει τί μπορεί να γίνει.

Κατά τους υπολογισμούς των διεθνούς κύρους έπιστημόνων Πέγκραμ, Ντόνιγκ, Φίνκ, Μίσελ και Μπόρ, στο άπώτερο μέλλον θα χρησιμοποιηθεί ή ατομική ενέργεια για διάφορους σκοπούς. Με ελάχιστο ποσοστό ατομικής δύναμης, μετά άμαξοστοχία θα μπορεί να εκτελεστεί ταξίδι από την Ν. Υόρκη στο Σικάγο.

Η θέρμανση των σπιτιών, ή κίνηση των εργοστασίων, των αυτοκινήτων, των πλοίων, των αεροπλάνων θα συντελείται με ελάχιστη ποσότητα ατομικής ενέργειας, κατάλληλα διατεθειμένης, χωρίς κανένα έξοδο.

Όμως ή νέα αυτή δύναμη είναι τόσο μεγάλη, ώστε δε μπορεί να την εμπιστευθεί κανείς ήσυχος στο ανθρώπινο γένος. Σ' ένα μελλοντικό πόλεμο, ένα έθνος θα μπορεί να αφανίσει το αντίπαλο έθνος από το πρόσωπο της γης σε διάστημα ενός δευτερολέπτου. Ταυτόχρονα θα κινδύνευε ν' ανατιναχθεί και το ίδιο.

Θα πρέπει λοιπόν ή δύναμη αυτή να χρησιμοποιηθεί για το καλό και όχι για το κακό του κόσμου. Γιατί κακή χρησιμοποίησή της ίσοδυναμεί με καταστροφή της ζωής στον «λανήτη». Και αυτόν άκόμα θα ήταν ικανή ή ατομική ενέργεια να τον ανατινάξει σε συντρίμματα στο χάος που μας περιβάλλει. Δυστυχώς ήδη ή πρώτη χρησιμοποίησή της έγινε για σκοπό καταστροφικό έναντι της Ιαπωνίας με τρομακτικά αποτελέσματα.

Ας ελπίσουμε όμως ότι στο μέλλον ή φοβερή

τούτη ανακάλυψη του πνεύματος θα σταθεί ένα μέγα ευεργέτημα κι' όχι συμφορά της ανθρωπότητας.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Η ίδουδη του «Συνδέσμου Αποφοίτων του Ζωγραφείου» μας Ικανοποίησε και μας ένθουσίασε εξαιρετικά. Χαιρετίζουμε το γεγονός σά μιάν ώραία άπαρχή ύψηλών αλτρουϊστικών ιδανικών και συγχαίρουμε θερμά τα ιδρυτικά μέλη για την επιτυχία της εύγενικής τους προσπάθειας.

Ο νέος καλλιτέχνης Α. Λαζαρίδης που δημοσιεύουμε σ' αυτό το τεύχος μας την εξαιρετική πραγματικά «Σπουδή» του, είναι ένας άπ' τους λίγους συμπολίτες ζωγράφους με ηγαίο και άληθινό ταλέντο. Είμαστε περήφανοι που πρώτοι τον παρουσιάζουμε στο πλατύτερο κοινό.

Ο άδιόρθωτος άρθρογράφος και στοχαστής (1) έβδομηκδιαίας φιλολογικής σελίδας δεν τά βάζει κάτω.

Μιά μας λέγει για τά «... αγιατροσόφια του Παλαμιά» σά να πρόκειται για κανένα κομπογιαννίτη και άλλοτε πως ξεφάντωσε ή Άττική γη, το θάνατο του μεγάλου Ποιητή. Αύριο καθόλου άπίθανο να μας πει πως ή Άθήνα τη μέρα του καρναβαλιού ξέσπασε σε «... ολοφυρμούσι! Άλλοτε πάλι μας λέγει πως είναι άπόψε σούρουπο το δειλινό. « Παιός μας έγγραται ότι αύριο δε θα μας πει πως είναι άπόψε αύγή το πρωινό » Μα το φόρτε του είναι ο Πνευματικός. Άνθρωπος δηλ. ο Άνθρωπος και ή Τέχνη και πάλι ή Τέχνη και ξανά ο Άνθρωπος κι' ο Ποιητής που όποιος κ' αν είναι κι' όποιο κι' αν είναι το έργο του κι' όπου κι' όταν, κι' όποιος κι' όποια, κι' όποιοι κι' όποιες τον άκούν όφείλει και πρέπει να είναι Άνθρωπος.

Ένα χρόνο τώρα μ' αυτό τον τρόπο αυτά μας κοπανά. Στίς φιλικές μας υποδείξεις άπάντησε με βρισιές αντί να συνέλθει και να γίνει... Άνθρωπος. Λίγη συναίσθηση και σεμνότητα: αυτό συνιστούμε για τελευταία φορά στον άδει ρθωτο φίλο μας, όπως τουλάχιστο μόνος του όμολόγησε πως είναι, σ' ένα γράμμα του δημοσιευμένο στο περιοδικό «Τέχνη».

Fiati 40 Kuruş

SISMANOGLIO
MEGALON

ΤΥΠΟΙΣ Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΑΛΑΤΑ ΓΕΡΑΛΤΗ ΤΖΑΜΙ, ΚΑΡΑΝΤΙΝΑ ΣΚΕΙΚ ΓΙΟΡΔΙΝ ΥΑΝ